

DIAGNOZA POTRZEB I POTENCJAŁU
SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ W ZAKRESIE USŁUG
SPOŁECZNYCH NA LATA 2022-2027

Spis treści

WYKAZ SKRÓTÓW.....	3
WPROWADZENIE.....	4
1. METODOLOGIA BADAŃ	6
1.1. CELE I OGÓLNE ZAŁOŻENIA BADANIA.	6
1.2. PROBLEMY I PYTANIA BADAWCZE.....	8
1.3. ZASTOSOWANE METOD,TECHNIK I NARZĘDZI BADAWCZYCH.....	9
1.4. ETYKA PROWADZONYCH BADAŃ.....	16
2. OPIS OBSZARU OBJĘTEGO DIAGNOZĄ.....	17
2.1. CHARAKTERYSTYKA GMINY.....	17
2.2. UWARUNKOWANIA DEMOGRAFICZNE	20
2.3. POTENCJAŁ INSTYTUCJONALNY SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ.	23
2.4. STAN ŚWIADCZONYCH USŁUG SPOŁECZNYCH.....	25
3. PREZENTACJA WYNIKÓW BADAŃ W GMINIE GÓROWO IŁAWECKIE.	27
3.1 OGÓLNA ANALIZA WYNIKÓW BADAŃ.....	28
4. REKOMENDACJE.....	44
5. BIBLIOGRAFIA	49
6. SPIS WYKRESÓW I RYSUNKÓW.....	50
Załącznik nr 1.....	52
Załącznik nr 2.....	55

WYKAZ SKRÓTÓW.

CUS – Centrum Usług Społecznych

DSS – Dom Spokojnej Starości

DPS – Dom Pomocy Społecznej

KDR – Karta Dużej Rodziny

PPP – Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

PFRON – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

PSONI – Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Inteligektualną

PUP – Powiatowy Urząd Pracy

SOSW – Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

ŚDS – Środowiskowy Dom Samopomocy

WTZ – Warsztat Terapii Zajęciowej

WPROWADZENIE.

Diagnoza potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych opracowywana jest na podstawie art. 5 ust. 2 Ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych. Zgodnie z art. 21 cyt. ustawy, diagnoza ta konstruowana jest na podstawie wniosków wynikających z rozeznania potrzeb i potencjału wspólnoty, na okres 5-letni i podlega aktualizacji, w przypadku istotnej zmiany wniosków wynikających z rozeznania. Niniejszy dokument składa się z 4 rozdziałów głównych.

1. W pierwszym rozdziale przedstawiono metodologię i przebieg badania wraz z charakterystyką osób w nim uczestniczących.
2. W drugim rozdziale scharakteryzowano uwarunkowania przestrzenno-środowiskowe, gospodarcze i społeczne polityki społecznej oraz realizacji usług społecznych, a także założenia głównych dokumentów strategicznych gminy w obszarze polityki społecznej, stan usług społecznych świadczonych w gminie.
3. W rozdziale trzecim przedstawiono wyniki badań w kontekście zdiagnozowanych potrzeb
4. Rozdział czwarty zawiera główne wnioski i rekomendacje z przeprowadzonych badań oraz propozycje nowych rozwiązań w zakresie usług społecznych.

Diagnoza zawiera informacje o potrzebach mieszkańców w zakresie usług społecznych oraz danych o potencjale usługowym środowiska lokalnego. Jednym z kluczowych efektów przeprowadzonej diagnozy jest stworzenie i rozwój bazy informacji o dostępnych, na obszarze działania centrum, usługach społecznych. Diagnoza zawiera w szczególności informacje dotyczące potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych, a także jednostek organizacyjnych gminy, organizacji pozarządowych i podmiotów, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz osób fizycznych i prawnych wykonujących usługi społeczne na obszarze działania centrum wraz ze wskazaniem wykonywanych przez nie usług. Trafna, rzetelna i użyteczna diagnoza potrzeb i potencjału powinna spełniać kilka podstawowych warunków:

WIELOASPEKTOWOŚĆ	•powinna uwzględniać różnorodne uwarunkowania i przejawy kondycji społeczności lokalnej, dostarczać wiedzę na temat potrzeb społecznych, jak i zakresu oferowanych usług społecznych;
KOMPLEKSOWOŚĆ	•powinna uwzględniać szeroki zakres działań usługowych organizowanych przez gminę;
ZRÓŻNICOWANIE METOD BADAWCZYCH	•powinna łączyć metody i techniki badawcze;
PARTYCYPACJA	•powinna zapewniać uczestnictwo i wpływ społeczności na przebieg i rezultaty procesu;
PRAKTYCZNOŚĆ	•powinna dostarczać władzom gminy informacji o potrzebach mieszkańców w zakresie usług społecznych.

Diagnoza poddawana jest konsultacjom społecznym, następnie przekazywana wójtowi oraz radzie gminy. Regulacje ustawowe pozostawiają dość duży zakres swobody co do sposobu przeprowadzenia badania, co wynika z założenia, że gmina powinna w jak największym stopniu bazować na własnych doświadczeniach i praktyce w zakresie realizacji usług i współpracy z innymi podmiotami.

Przeprowadzona diagnoza stanowi podstawę do zaplanowania kompleksowych działań i zapewnienia wysokiej jakości usług w Centrum. Dodatkowo to próba odpowiedzi na pytania dotyczące pojęcia usług społecznych w kontekście pojęć polityki społecznej, świadczeń społecznych i usług jako takich.

1. METODOLOGIA BADAŃ

1.1. CELE I OGÓLNE ZAŁOŻENIA BADANIA.

Diagnoza została przeprowadzona w oparciu o rekomendacje zawarte w broszurze *Diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych*, wydanej przez Kancelarię Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w ramach pakietu edukacyjnego *Jak utworzyć i prowadzić centrum usług społecznych?* W świetle tego opracowania diagnoza powinna spełniać następujące warunki:

- Wieloaspektowość
- Kompleksowość
- Zróżnicowanie metod badawczych
- Partycypacja
- Praktyczność

Autorzy opracowania uwzględnili w/w zagadnienia, przy jednoczesnym uwzględnieniu specyfiki gminy i warunków epidemicznych i związanych z nimi obostrzeń w czasie przeprowadzania diagnozy.

Cel badania, którego wyniki prezentuje niniejszy raport, stanowiła diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej Gminy w zakresie usług społecznych, w szczególności zidentyfikowanie istniejącego w środowisku lokalnym zapotrzebowania na usługi społeczne i określenie kierunków rozwoju Gminy w zakresie usług społecznych.

Postawiono następujące pytania badawcze:

- Jaki jest obecny stan świadczonych usług w gminie?
- Jakie są potrzeby społeczne mieszkańców?
- Jaki jest potencjał społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych?
- Jakie rozwiązania należy wprowadzić w zakresie usług społecznych?

Przygotowując się do opracowania niniejszego raportu skupiono się na perspektywie jakości życia i rozwoju społecznego, oznaczającego zdolność społeczności lokalnej do generowania warunków umożliwiających wszystkim członkom osiągnięcie pełnego potencjału, zaspokojenie podstawowych potrzeb i zwiększania spójności społecznej (w tym m.in. zmniejszania rozwarstwienia społecznego, wyrównywania szans, przeciwdziałania dyskryminacji, marginalizacji i wykluczeniu)¹. Bardzo ważną

¹ Sen A. (2002) *Nierówności. Dalsze rozważania*, Społeczny Instytut Wydawniczy „Znak” Warszawa: Fundacja im. Stefana Batorego, Kraków

kwestią, było też postrzeganie jako sprawnego zabezpieczenia instytucjonalnego zapewniającego dostęp do wysokiej jakości usług społecznych z zakresu wsparcia społecznego, zdrowia, kultury, edukacji i aktywności obywatelskiej.

W uzasadnieniu do projektu ustawy o CUS czytamy, że „centra usług społecznych będą tworzone w celu zaspokajania przez gminę potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie określonych usług społecznych oraz koordynacji tych usług. Będą one nową jednostką organizacyjną gminy i zarazem nową instytucją lokalnej polityki społecznej, służącą rozwojowi i integracji usług społecznych, organizowanych i świadczonych na poziomie lokalnym. Dzięki działalności centrów, usługi społeczne staną się szerzej dostępne dla mieszkańców, a samorządy gminne będą w stanie trafniej i w sposób bardziej kompleksowy odpowiadać na rosnące i zmieniające się potrzeby osób, rodzin i społeczności lokalnych”². Powyższe wskazuje jednoznacznie, że w świetle regulacji o CUS, **kluczową kategorią lokalnej polityki społecznej stają się „potrzeby społeczne”, stanowiące podstawę do planowania i realizowania przez gminę programów usług społecznych.**

Taki punkt widzenia pozwolił skupić się na identyfikowaniu zasobów społecznych dostępnych dla badanej społeczności i możliwości ich efektywnego wykorzystania. CUS jako jednostka koordynująca ma wpływać na zwiększenie możliwości wyboru usług (ich formy, miejsca, sposobu świadczenia) oraz na kreowanie przez usługi nowych możliwości rozwojowych mieszkańców, którzy dzięki usługom mogą aktywnie uczestniczyć w życiu zawodowym, społecznym i obywatelskim. Zaspokajanie potrzeb będzie punktem wyjścia dla oceny jakości życia i rozwoju, potrzeb egzystencjalnych, bezpieczeństwa i kontaktu społecznego.

Proces realizacji badania diagnostycznego prowadzony był od stycznia do czerwca 2021 roku. Każdy etap realizacji badania poddany został niezbędnej konsultacji z pracownikami CUS – koncepcja badawcza i propozycje metodologiczne, opracowanie narzędzi, dystrybucja kwestionariuszy ankiety w wersji internetowej, komunikowanie o prowadzonej diagnozie, zebranie materiału badawczego, analiza danych, przygotowanie raportu.

Zaproponowana koncepcja badania, na podstawie wyników którego powstało niniejsze opracowanie, obejmowała dwa zasadnicze etapy – diagnozę sektora usług społecznych oraz wypracowywanie na jej podstawie rekomendacji.

² Przedstawiony przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, Druk Sejmowy nr 3040 z 16 listopada 2018 r.

Badania poprzedzone były analizą desk research, czyli metodą badań polegającą na analizie danych zastanych, takich jak lokalne raporty i sprawozdania, dokumenty strategiczne, zrealizowane analizy i diagnozy. Zasadniczą część analizy oparto na danych z oceny zasobów pomocy społecznej za lata 2018–2021, sprawozdaniach ośrodka pomocy, raportach Gminy Górowo Iławeckie oraz Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Górowo Iławeckie na lata 2021-2027.

Poszczególne etapy diagnozy prowadzono wg. poniższego schematu:

Rysunek 1. Schemat procesu badawczego.

Źródło: opracowanie własne.

1.2. PROBLEMY I PYTANIA BADAWCZE

Według S. Nowaka „problem badawczy to tyle, co pewne pytanie lub zespół pytań, na które odpowiedzi ma dostarczyć badanie”³ lub też uważa się go za „swoiste pytanie, określające jakość i rozmiar pewnej niewiedzy (pewnego braku w dotychczasowej wiedzy) oraz cel i granicę pracy naukowej”⁴.

Według J. Sztumskiego, problemem badawczym nazywamy to, co jest przedmiotem wysiłków badawczych, czyli po prostu to, co orientuje nasze przedsięwzięcie poznawcze⁵.

Przyjmując powyższe określenia problemu badawczego, w niniejszym dokumencie sformułowano następujący problem główny:

Jakie potrzeby w zakresie usług społecznych występują obecnie w Gminie Górowo Iławeckie?

W oparciu o problem główny wysunięto **następujące pytania badawcze:**

- 1) Jaki jest obecny stan świadczonych usług?

³ Nowak S., Metodologia badań socjologicznych, PWN, Warszawa 1970, s.214

⁴ Pieter J., Ogólna metodologia pracy naukowej, Ossolineum, Wrocław 1967, s.67

⁵ Sztumski J., Wstęp do metod i technik badań społecznych, Uniwersytet Śląski, Katowice 1976, s.32

- 2) Jaki jest potencjał społeczności lokalnej w zakresie świadczenia usług społecznych i jak można to wykorzystać?
- 3) Jaki jest zakres współpracy międzyinstytucjonalnej w zakresie realizacji usług społecznych?
- 4) Jakie rozwiązania należy wprowadzić w zakresie usprawnienia usług społecznych?
- 5) Jaki potencjał (instytucji, organizacji sektora obywatelskiego i sektora ekonomii społecznej oraz podmiotów prywatnych) można wykorzystać w celu zaspokajania potrzeb społecznych mieszkańców oraz poszerzania oferty usług społecznych?

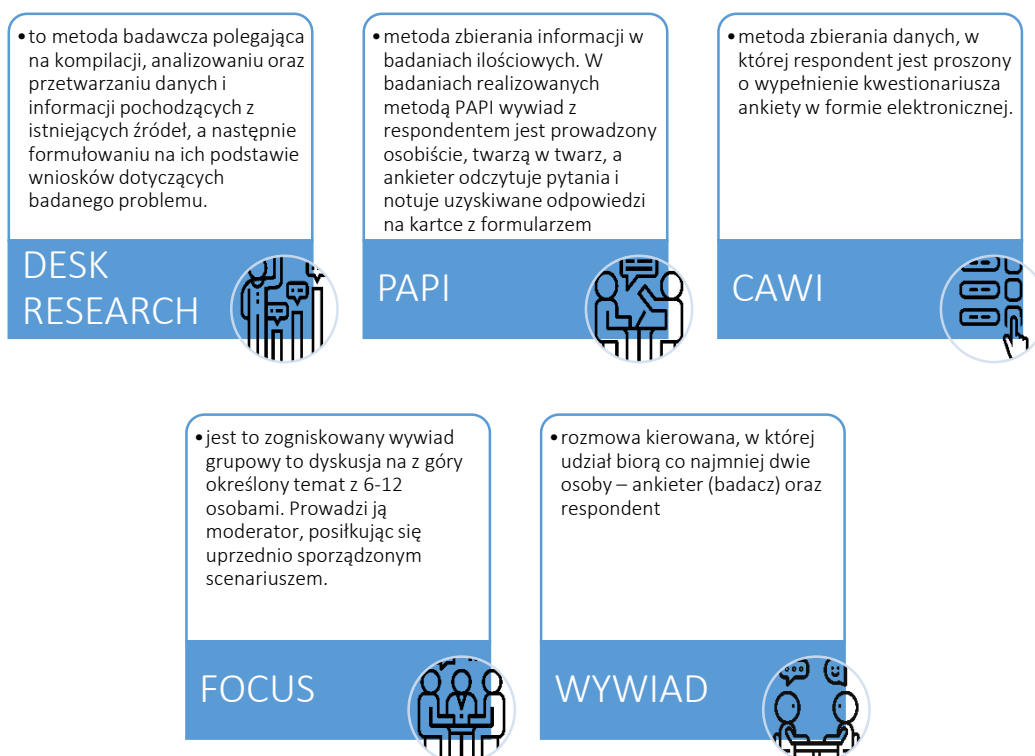
Sformułowane powyżej pytania badawcze dotyczą zarówno potrzeb, jak i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych, co wynika z wymogów sformułowanych przez ustawodawcę wobec programu rozwoju usług społecznych, jego wdrażania i funkcjonowania CUS.

Nawiązując do powyższych zagadnień, diagnoza obejmuje następujące **obszary badawcze**:

- 1) badanie infrastruktury społecznej gminy,
- 2) analiza jakości oferowanych usług i standardów ich świadczenia,
- 3) pomiar satysfakcji klientów z oferowanych usług,
- 4) analiza poziomu aktywności społecznej mieszkańców, w tym zdiagnozowanie zaangażowania społecznego, poznanie wpływu liderów społecznych na procesy zmian i tworzenie ruchów oddolnych, jak np. wolontariat i ruchy sąsiedzkie,
- 5) badanie dotychczasowych i potencjalnych usługodawców (w tym podmiotów ekonomii społecznej), którego celem była m.in. ocena potencjału i współpracy międzyinstytucjonalnej w kontekście realizacji usług społecznych,
- 6) oszacowanie możliwości tworzenia sieci i partnerstw usługodawców.

1.3. ZASTOSOWANE METOD, TECHNIK I NARZĘDZI BADAWCZYCH

Informacje dotyczące potrzeb i potencjału w zakresie usług społecznych wymagają zastosowania metod i technik badawczych. Wymóg ich łączenia, zawarty w broszurze *„Diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych”*, zrealizowano poprzez wybór kilku, wzajemnie uzupełniających się metod badawczych:

Badania przeprowadzono wśród dwóch grup społecznych, mieszkańców Gminy Górowo Iławeckie oraz przedstawicieli instytucji i organizacji świadczących usługi społeczne na terenie gminy i powiatu. Takie podejście pozwoliło przyjrzeć się potrzebom w zakresie usług społecznych i potencjałowi służącemu ich zaspokajaniu, z różnych perspektyw.

W ramach przeprowadzonych badań wykorzystano analizę, weryfikację i zestawienie danych i informacji pochodzących z ogólnodostępnych raportów i baz, a także sprawozdań gminnych instytucji. Badania zostały przeprowadzone w oparciu o dane za lata 2018-2021, przy założeniu wykorzystania danych rocznych najbardziej aktualnych na moment diagnozy. Z uwagi na konieczność uwypuklenia zachodzących procesów, w przypadku niektórych aspektów (np. demograficznych), analiza objęła dane w dłuższej perspektywie czasowej. Główne źródła informacji to: dane z GUS, raporty, sprawozdania i analizy w zakresie polityki społecznej. W diagnozie zdecydowano się również na zastosowanie techniki CAWI (Computer Assisted Web Interview – wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony WWW), w której respondent był proszony o wypełnienie kwestionariusza ankiety w formie elektronicznej. Ankieta uwzględniła pytania zamknięte jednokrotnego i wielokrotnego wyboru oraz pytania otwarte. **Łącznie zawarto w niej 25 pytań.** Kwestionariusz składał się z informacji o instytucji prowadzącej badania, instrukcji dotyczącej sposobu odpowiedzi, pytań właściwych oraz wzmianki o zapewnieniu anonimowości i podziękowania respondentom za udział w badaniu.

Wykorzystana dodatkowo technika PAPI opierała się na bezpośrednim komunikowaniu się ankietera z respondentami, przy wykorzystaniu ustrukturyzowanego narzędzia badawczego, jakim był kwestionariusz ankiety. Badanie ankietowe zostało zrealizowane w:

- 1) Centrum Usług Społecznych
- 2) Urzędzie Gminy Górowo Iławeckie
- 3) Mieszkaniach, domach mieszkańców Gminy, w tym korzystających z usług CUS
- 4) Szkołach, bibliotekach i świetlicach
- 5) Ośrodkach wsparcia
- 6) Na górowskim „rynku”
- 7) Sołectwach

Ankietę papierową wypełniło 51 osób, natomiast on-line 64 respondentów.

W podejściu jakościowym, w ramach diagnozy zdecydowano się na wykorzystanie zogniskowanego wywiadu grupowego – FGI (Focus Group Interview). Ta metoda pozwoliła wykorzystać potencjał procesów grupowych. Uczestnicy oddziałując na siebie wykazali wyższą aktywność, dodatkowo, sami w trakcie dyskusji weryfikowali swoje poglądy, dochodząc często do wspólnych konkluzji, co zwiększyło wartość uzyskiwanych informacji. Zastosowano celowy dobór próby ze wskazaniem konkretnych osób, przedstawicieli:

- 1) lokalnej społeczności,
- 2) uczestników Klubu Senior +,
- 3) samorządu lokalnego i jednostek organizacyjnych.

Przeprowadzono 4 wywiady grupowe, w których uczestniczyły 23 osoby. Zbieranie informacji dotyczących zagadnień związanych z jakością życia w gminie, zapotrzebowaniem na usługi społeczne, a także warunkami świadczenia tych usług. Badanie miało charakter dyskusji prowadzonej przez moderatora, którego zadaniem było właściwe ukierunkowanie rozmowy oraz zachęcanie respondentów do aktywności. Wywiad przebiegał wg określonego scenariusza. Zastosowano pytania otwarte, które nadawały kierunek wypowiedziom respondentów. W związku z sytuacją epidemiologiczną i ograniczeniami w zakresie spotkań, podjęto decyzję by wywiady odbywały się w grupach 4-5 osobowych lub w formie on-line.

Rozesłano również kilkadziesiąt listów do 33 podmiotów takich jak: organizacje pozarządowe, szkoły, służba zdrowia, urzędy, jednostki organizacyjne, OSP, KGW, ośrodki kultury, nadleśnictwo itp. Informacje zwrotne docierały w formie telefonicznej, mailowej i listownej. Wszystkie dane

Centrum Usług Społecznych w Górowie Iławeckim wykorzystuje do skatalogowania usług społecznych dostępnych na lokalnym rynku.

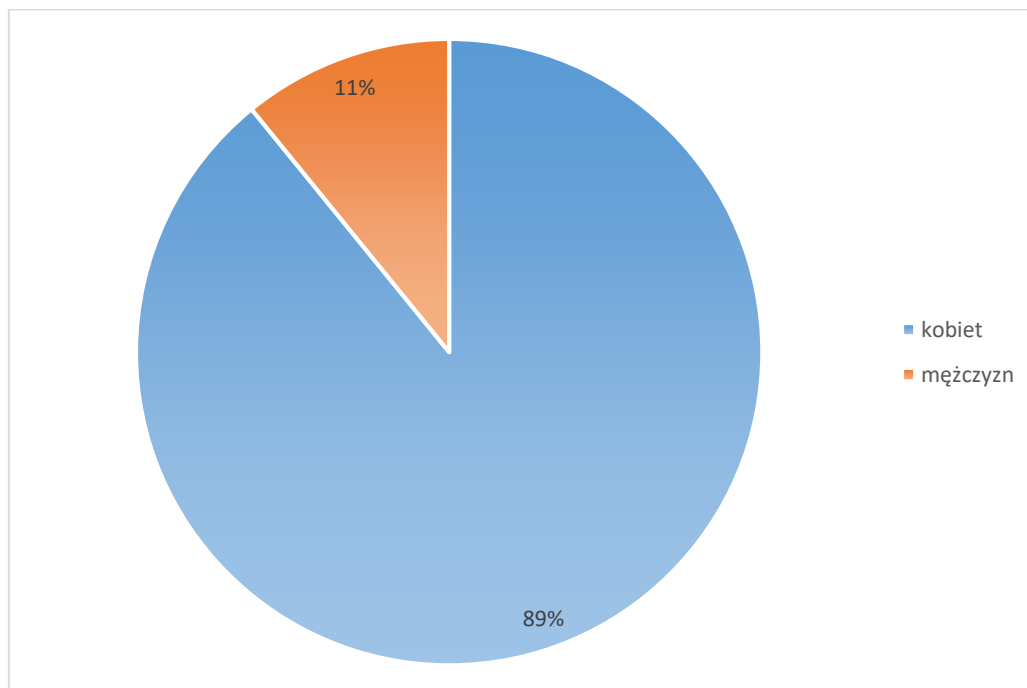
Zgodnie z zaleceniami dotyczącymi konstruowania diagnozy przeanalizowano dodatkowo zawartość mediów. Zebrano informacje ukazujące się na przestrzeni styczeń – czerwiec 2021. Lista przykładowych artykułów znajduje się w [załączniku nr 1](#).

Ważną rolę odgrywają również różne formy komunikacji, prowadzone przez instytucje samorządowe: strona internetowa gminy czy media społecznościowe (listę przykładowych stanowi [załącznik nr 2](#)).

Badana społeczność samorządowa to liczna grupa, dlatego zdecydowano się na wybór jej reprezentacji w sposób losowy i nielosowy. Takie podejście umożliwiło taki dobór respondentów, by stanowili oni jak najbardziej reprezentatywne źródło informacji o badanym zjawisku.

Badania nad diagnozą prowadzono w okresie od stycznia do czerwca 2021 roku. Wzięło w nich udział 138 respondentów, mieszkańców gminy, przedstawicieli instytucji i organizacji świadczących usługi społeczne. Poniżej przedstawiona została szczegółowa struktura próby badawczej.

Wykres 1 Płeć respondentów.

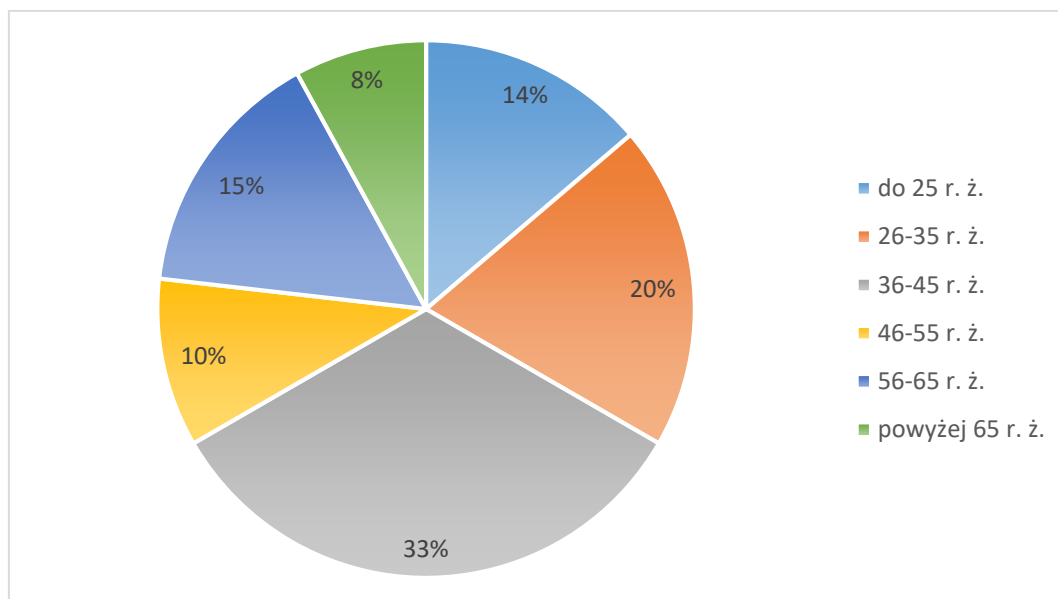

Źródło: opracowanie własne.

W badaniu ankietowym uczestniczyło 89% kobiet, mężczyźni stanowili 11%.

Respondenci stanowią grupę zróżnicowaną wiekowo.

Wykres 2. Struktura wiekowa respondentów

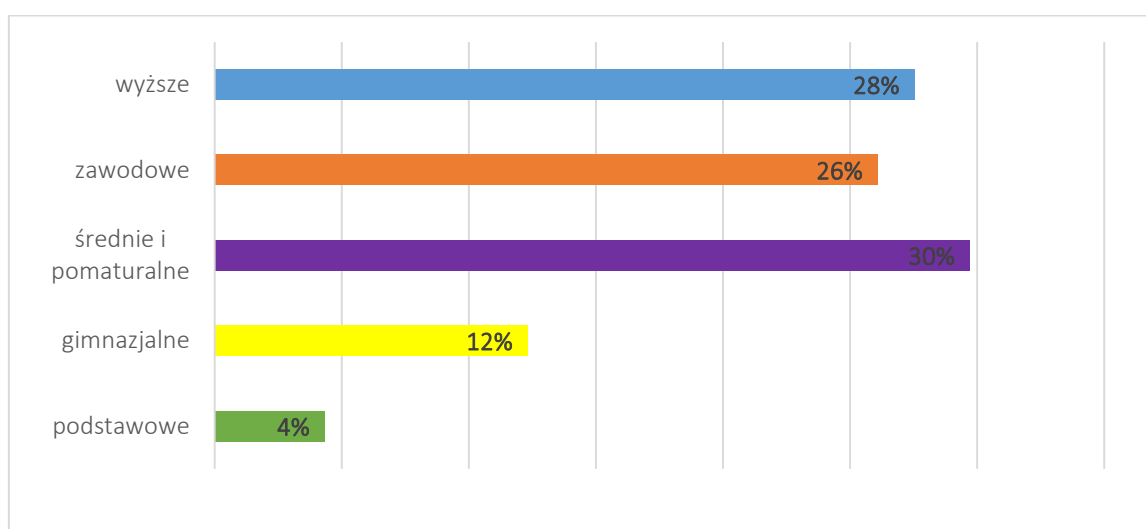

Źródło: opracowanie własne.

Najliczniejszą grupę stanowią ankietowani w wieku 36-45 lat (33%), następnie w wieku 26-35 lat (20%), 56-65 lat (15%) oraz do 25 r. ż. (14%). Najmniej liczną grupą były osoby w wieku 46-55 lat (10%) oraz powyżej 65 r.ż (8%).

Widoczne jest też zróżnicowanie w poziomie wykształcenia.

Wykres 3. Poziom wykształcenia respondentów

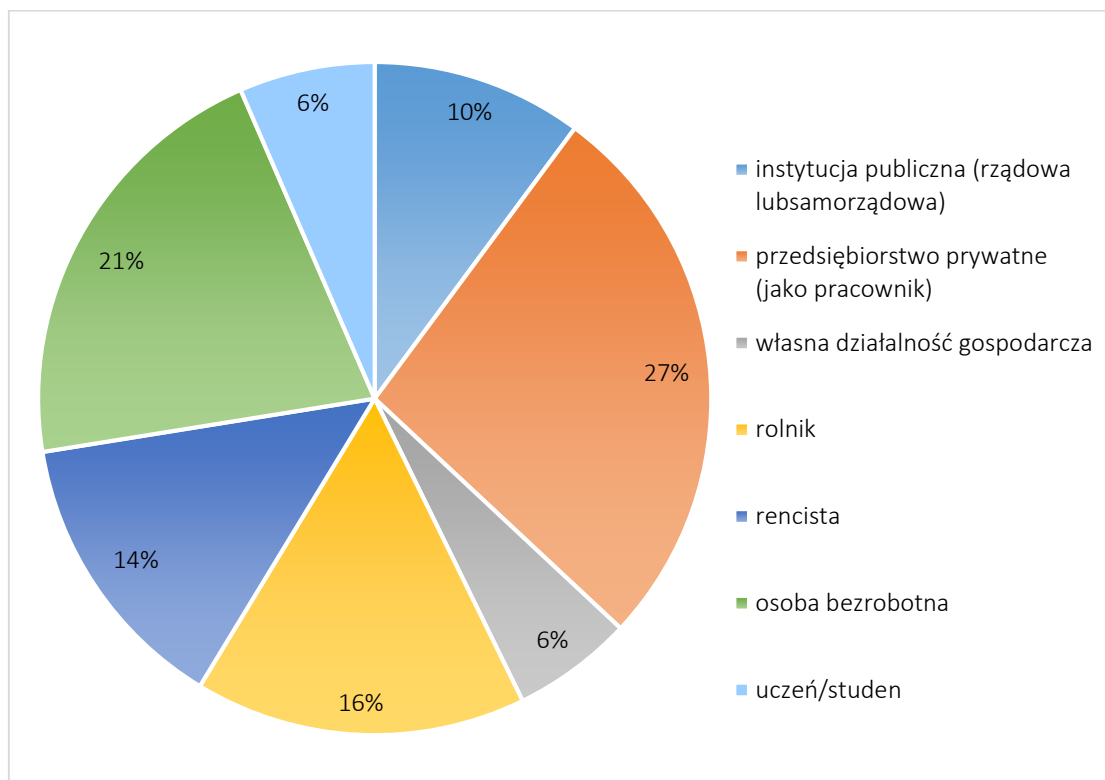
Źródło: opracowanie własne.

Największy udział w badaniu mieli mieszkańcy legitymujący się wykształceniem średnim lub pomaturalnym (30%). Co czwarty kwestionariusz ankiety wypełnili respondenci z wykształceniem

zawodowym (25,15%), natomiast badani posiadający wykształcenie wyższe stanowili (28%). Osoby z wykształceniem gimnazjalnym (12%) i podstawowym (4%).

Kolejnym analizowanym zagadnieniem była sytuacja respondentów na rynku pracy.

Wykres 4. Sytuacja respondentów na rynku pracy.

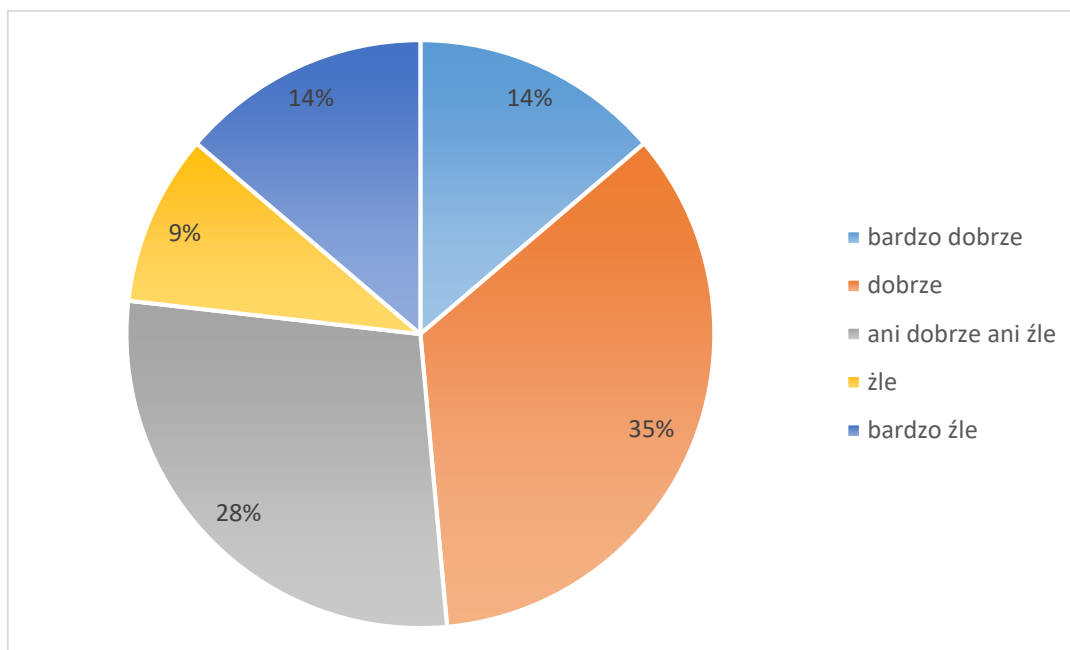

Źródło: opracowanie własne.

Struktura zatrudnienia respondentów kształtuje się w następujący sposób: osoby zatrudnione w instytucjach publicznych (10%), przedsiębiorstwach prywatnych (27%), prowadzący własną działalność gospodarczą (6%), rolnicy (16%), renciści (14%), osoby bezrobotne (21%), uczniowie i studenci 6%.

Analizie poddano również, zadeklarowaną sytuację materialną respondentów.

Wykres 5. Sytuacja materialna respondentów.

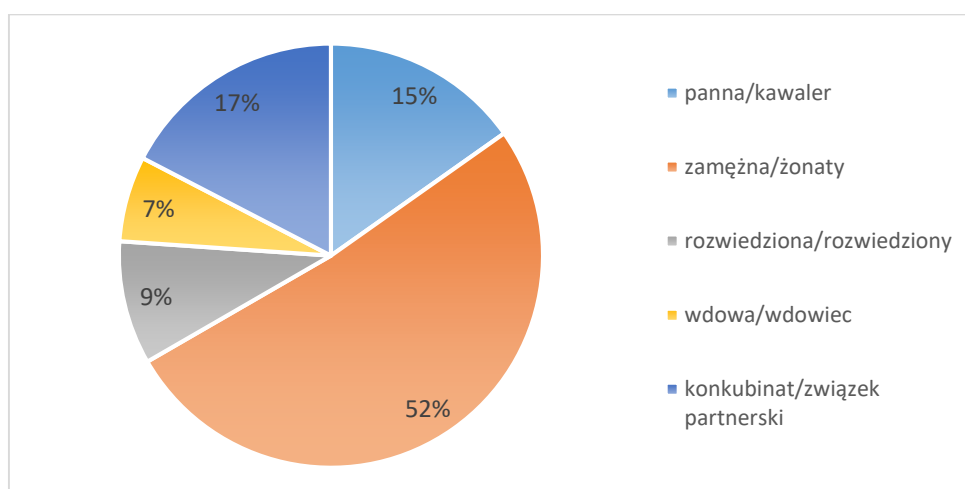

Źródło: opracowanie własne.

35% respondentów określiło swoją sytuację materialną jako dobrą, 14 % bardzo dobrą. Niemal co trzeci mieszkaniec biorący udział w badaniu ocenił swoją sytuację materialną jako ani dobrą, ani złą (28%). Ponad 9% respondentów określiło sytuację jako złą, 14% jako bardzo złą. Kondycja finansowa mieszkańców bezpośrednio przekłada się na aktywność społeczną i rekreacyjną. Poza tym często finansowy aspekt ogranicza możliwość zapewnienia odpowiedniego poziomu opieki nad osobami zależnymi, w tym nad dziećmi czy seniorami.

Kolejnymi informacjami poddanymi analizie był stan cywilny respondentów.

Wykres nr 6. Stan cywilny respondentów.

Źródło: opracowanie własne.

Większość respondentów to osoby zameężne/żonate (52%), co dziewiąty badany to panna/kawaler (15%), ponad 9% stanowią osoby rozwiedzione. Najmniejszy udział w badaniu mają wdowy/wdowcy (7%), a osoby, które pozostają w związku kohabitacyjnym to prawie co 5 respondent (17%).

1.4. ETYKA PROWADZONYCH BADAŃ

Podczas prowadzenia badań obowiązuje bezwzględne przestrzeganie zasad etyki badawczej (ang. research ethics), która reguluje sposób prowadzenia badań. Do najważniejszych zasad etycznych zastosowanych w niniejszym badaniu należą:

- zapewnienie badanej osobie anonimowości wypowiedzi, wykluczenie możliwości jej identyfikacji przez badanego, ochrona danych osobowych zgodnie z RODO,
- informacja o celu badania oraz zastosowanych metodach i technikach badawczych,
- zapewnienie pełnej dobrowolności uczestnictwa w badaniu na każdym jego etapie,
- unikanie wprowadzania w błąd respondentów, pominięć i manipulacji w trakcie zbierania i analizy danych,

Respondenci wypełniali ankietę samodzielnie, co ma niebagatelną rolę w badaniu postaw i opinii względem delikatnych kwestii. Za każdym razem przed przystąpieniem do badania, uczestnicy byli informowani o pełnej anonimowości badania, został wyjaśniony cel oraz instrukcja wypełniania arkusza ankiety, co sprawiło, że badania prowadzone były w sposób etyczny.

2. OPIS OBSZARU OBJĘTEGO DIAGNOZĄ

2.1. CHARAKTERYSTYKA GMINY

Gmina Górowo Iławeckie to gmina przygraniczna, położona w województwie warmińsko-mazurskim, w powiecie bartoszyckim. W gminie znajduje się 36 sołectw i 62 miejscowości. Jest to jednostka o powierzchni 416 km², **rozproszona terytorialnie** a odległość od miejscowości najdalej wysuniętych od siebie wynosi blisko 30 km. Aktualnie gminę zamieszkuje 6602 osób, co daje średnią **wartość gęstości zaludnienia, na poziomie 16 os na km²**, zatem jest znacznie niższa niż średnia dla województwa warm-maz. 59 osób/km². **Jest to istotny aspekt przy planowaniu i realizacji usług społecznych.** Odsetek osób po 60 r.ż zwiększył się na przestrzeni ost. 20 lat trzykrotnie tj.: z poziomu ok. 6% do blisko 18% populacji (tj. obecnie ok. 1184 osób). Zgodnie ze strategią Woj. warm-maz. gmina, wpisuje się w obszary strategicznej interwencji (OSI) obszarów marginalizacji. Wśród najbliższych położonych miast należy wskazać Bartoszyce (30 km), Lidzbark Warmiński (22 km), Pieniężno (27 km) oraz Braniewo (53 km). Odległość do Olsztyna, stolicy regionu, wynosi ok. 70 km. Przez gminę przebiegają dwie drogi wojewódzkie: nr 512 Pieniężno – Górowo Iławeckie – Bartoszyce – Szczurkowo oraz nr 511 od granicy państwa przez Górowo Iławeckie do Lidzbarka Warmińskiego.

Rysunek 2. Gmina Górowo Iławeckie na tle Polski i województwa warmińsko-mazurskiego

Źródło: opracowanie własne.

Pond to, na obszarze gminy znajduje się 13 dróg powiatowych o łącznej długości 106,418 km. Dwie w/w drogi posiadają klasę techniczną Z (drogi zbiorcze) a jednaście dróg ma klasę techniczną L (drogi lokalne). Zgodnie z *Planem rozwoju sieci drogowej dróg powiatowych powiatu bartoszyckiego na lata 2019 – 2029*, ok. 75% długości dróg w powiecie posiada nawierzchnię w złym stanie technicznym, która wymaga natychmiastowych działań związanych z poprawą jej parametrów technicznych. Drogi gminne stanowią uzupełnienie połączeń komunikacyjnych dla w/w, tworząc sieć dróg publicznych, o łącznej długości 109,26 km oraz sieć ok. 400 km dróg spoza kategorii dróg publicznych.

Do miejscowości najliczniejszych pod względem liczby ludności należy Kamińsk - 878 osób oraz Kandyty - 555 mieszkańców. W dalszej kolejności należy wskazać Piasty Wielkie (290 osób), Pieszkowo (276 osób), Bukowiec (246 osób), Woryny (233 osoby), Sigajny (222 osoby) oraz Dwórzno (212 osób). Pozostałe miejscowości są niewielkie, a w niektórych liczba mieszkańców kształtuje się na poziomie kilku lub kilkunastu. Jest to specyficzna cecha obszarów wiejskich, w szczególności o rolniczym charakterze i peryferyjnie położonych, wynikająca m.in. z kolonijnej zabudowy oraz znaczącego odsetka obszarów przeznaczonych pod uprawę roślin bądź wypas zwierząt.

Rozproszenie zabudowy oraz niska gęstość zaludnienia gminy mogą powodować szereg konsekwencji. Przede wszystkim utrudniają realizację inwestycji, zarówno w sferze infrastruktury technicznej, jak i społecznej. Dzieje się tak, ponieważ niewielka liczba mieszkańców w miejscowościach, duże odległości oraz rozsianie ludności poza obszarem zwartej zabudowy, mogą obniżać efektywność finansową i rzeczową inwestycji. Czynniki te mają istotne znaczenie również w przypadku działań integracyjnych aktywizacyjnych skierowanych do lokalnych społeczności, utrudniają bowiem dotarcie do mieszkańców oraz organizację działań pod względem czasowym, możliwości dojazdu itp.

Mieszkańcy Gminy mogą korzystać z Gminnej Biblioteki i Centrum Kultury, mającej swoją siedzibę w Górowie Iławeckim, w skład Biblioteki wchodzi: wypożyczalnia książek i czytelnia w Kandytach oraz filia w Pieszkowie. W zasobach instytucjonalnych jest sieć 18 świetlic wiejskich w miejscowościach: Bukowiec, Dwórzno, Gałajny, Grotowo, Janikowo, Kandyty, Kamińsk, Pareżki, Pieszkowo, Sągnyty, Wągniki, Zielenica, Piasty Wielkie, Bądle, Wojmiany, Woryny, Lipniki, Dzikowo Iławeckie.

Lokalizacja świetlic pozwala na zaplanowanie w nich realizacji usług społecznych, jednakże część z nich wymaga remontów oraz organizacji transportu. Dostępność komunikacyjną na terenie gminy zapewniają prywatni przewoźnicy.

Bardzo ważnym elementem potencjału jest fakt, że ponad 30% powierzchni gminy zajmują lasy. Północna jej część obfituje w różnorodne zbiorniki wodne. Ze względu na wybitne walory przyrodnicze ponad 75% terytorium objęte jest obszarem chronionym Natura 2000 pod nazwą „Ostoja Warmińska”, co może stanowić istotny element potencjału rozwojowego usług społecznych, zarówno pod kątem jakości życia jak i rozwoju turystyki.

Gmina Górowo Iławeckie wykazuje zdecydowanie rolniczy charakter, posiada potencjał turystyczny, bazujący na walorach przyrodniczych oraz kulturowych. Na szczególną uwagę w tym kontekście zasługuje budowane w Nowej Wsi Iławeckiej uzdrowisko, jak też położenie gminy na trasie Wschodniego Szlaku Rowerowego Green Velo. Gmina charakteryzuje się niskim nasyceniem podmiotami gospodarki narodowej, którymi są przede wszystkim małe firmy. Pomimo znaczącej poprawy, lokalny rynek pracy ciągle boryka się z licznymi problemami. Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie bartoszyckim wyniosła w 2020 roku 17,3%. Natomiast udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wyniosła 14,5%. Na przestrzeni 5 lat odsetek tych osób zmalał o 4,5%. Według Powiatowego Urzędu Pracy w Bartoszczach liczba osób bezrobotnych w Gminie Górowo Iławeckie na koniec 2020 roku wyniosła 612 (spadek o 8 osób w stosunku do 2015 roku), w tym 345 kobiet. Najwięcej osób bezrobotnych było powyżej 50 roku życia (168), do 30 roku życia (146), w tym do 25 roku życia 68. Liczba osób długotrwale bezrobotnych wyniosła 405.

Potencjał rozwojowy w zakresie usług społecznych może być budowany w oparciu o relacje gminy z otoczeniem, w tym m.in. z jednostkami samorządu terytorialnego, niejednokrotnie skupionymi w związkach i stowarzyszeniach o ponadlokalnym znaczeniu. Przynależność do tego typu organizacji daje możliwość nie tylko wymiany informacji i doświadczeń, ale także współpracy i podejmowania wspólnych działań na rzecz rozwoju lokalnego. Jednocześnie członkostwo w organizacjach skupiających kilka gmin zapobiega fragmentaryzacji działań, sprzyja podejmowaniu inwestycji w porozumieniu z sąsiadującymi gminami, a tym samym zapewnia partnerską koordynację działań na poziomie subregionalnym. Przykładem takiej korelacji jest Stowarzyszenie „Warmińsko – Mazurskich Gmin Pogranicza”, jak też LGD Warmiński Zakątek.

Na terenie Gminy Górowo Iławeckie zarejestrowanych jest 17 organizacji pozarządowych⁶, z czego 6 stanowią ochotnicze straże pożarne, 7 to stowarzyszenia, 3 to fundacje. Pomimo stosunkowo

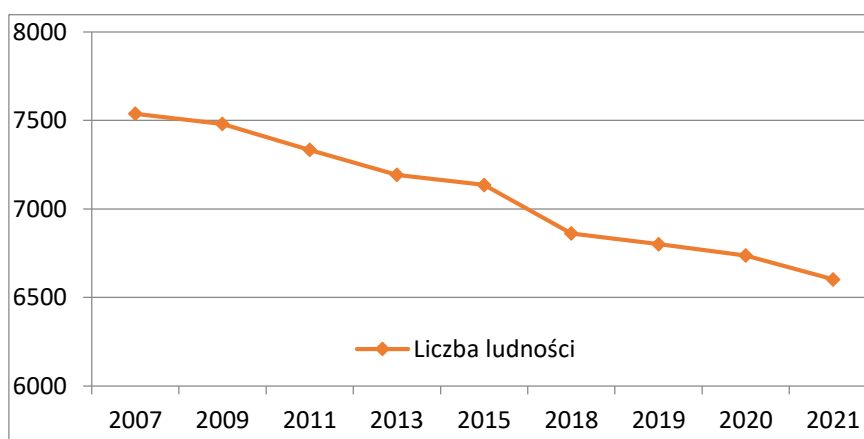
dużej liczby formalnie istniejących podmiotów tego typu oddolna aktywność mieszkańców jest niska. Dowodem na potwierdzenie tej tezy są sprawozdania i rozpoznawalność organizacji pozarządowych, w tym podmiotów ekonomii społecznej oraz frekwencja wyborcza. Na dzień 02.09.2021 na terenie Gminy wiejskiej Górowo Iławeckie nie istniała żadna spółdzielnia socjalna.

Na terenie gminy funkcjonują organizacje społeczne działające w obszarze m.in. rozwoju lokalnego, pomocy i wsparcia oraz bezpieczeństwa publicznego, które potencjalnie swoje działania mogą kierować do społeczności lokalnej. Istotną rolę odgrywają tu koła gospodyń wiejskich, których na terenie gminy działa pięć: KGW „Kamienny Krąg” w Kamińsku, KGW „Aksamitka” w Piastach Wielkich, KGW w Bądlach wraz z działającym przy nim zespołem „Bądlowianki”, KGW „Niezapominajka” w Dwórznie oraz KGW w Kandytach. Wśród organizacji seniorskich warto wskazać kluby/koła seniora, w tym Klub Senior + w Kandytach, Klub Emerytów Służby Więziennej w Kamińsku, Koło Terenowe Związku Emerytów i Rencistów Służby Więziennej w Kamińsku oraz Koło Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów. Ponadto seniorzy z terenu gminy uczestniczą również w działaniach organizowanych przez organizacje mające siedzibę na terenie miasta, np. w Oddziale Rejonowym Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Górowie Iławeckim oraz zajęciach Uniwersytetu III Wieku w Górowie Iławeckim.

2.2. UWARUNKOWANIA DEMOGRAFICZNE

Według stanu na dzień 31.12.2021 r. gminę Górowo Iławeckie zamieszkiwało 6 602 osób z czego 3285 kobiet i 3317 mężczyzn. Gęstość zaludnienia ok. 16os./km² kształtuje się poniżej średniej województwa 59 osób/ km² i krajowej.

Wykres 7. Zmiany liczby ludności w Gminie Górowo Iławeckie w latach 2017-2021

Wskaźnik przyrostu naturalnego i migracje to czynniki które bezpośrednio wpływają na zmniejszanie się liczby ludności gminy. Ostatnie dziesięciolecie charakteryzowało się ujemnym przyrostem ludności. Tylko w okresie od początku do końca 2021 liczba mieszkańców zmniejszyła się o 135 osób w stosunku do roku ubiegłego. W tym czasie zanotowano 50 urodzeń żywych i 111 zgonów, liczba zameldowań wyniosła 190, natomiast wymeldowań 329.

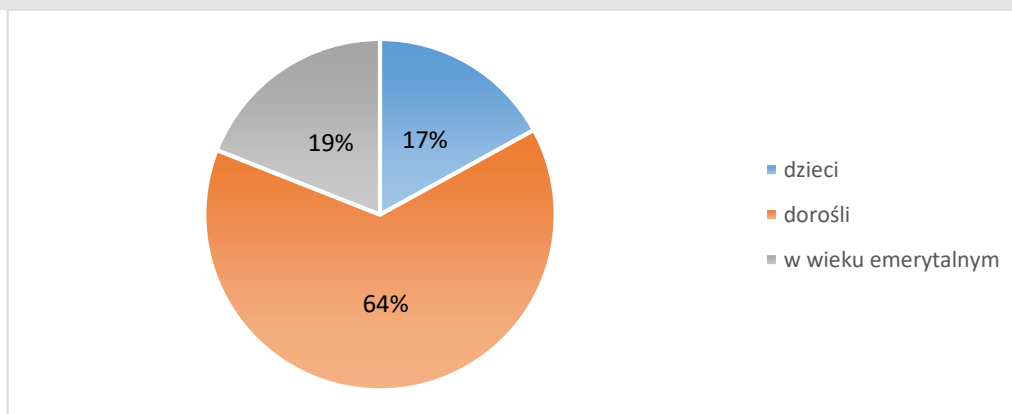
Tabela 1. Ruch ludności w Gminie Górowo Iławeckie w latach 2013-2019

Wyszczególnienie	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Urodzenia żywe	57	98	50	73	84	54	68
Zgony	68	68	102	82	65	70	79
Przyrost naturalny	-11	30	-52	-9	19	-16	-11
Zameldowania	54	59	-	71	59	78	97
Wymeldowania	94	105	-	101	100	118	127
Saldo migracji	-40	-46	-	-30	-41	-40	-30

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Od kilkunastu lat występuje starzenie się społeczeństwa, polegające na wzroście liczby osób w starszym wieku i ich udziału w ogólnej liczbie ludności przy jednoczesnym spadku liczby oraz udziału dzieci i młodzieży w ogólnej liczbie ludności.

Wykres 8. Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Górowo Iławeckie

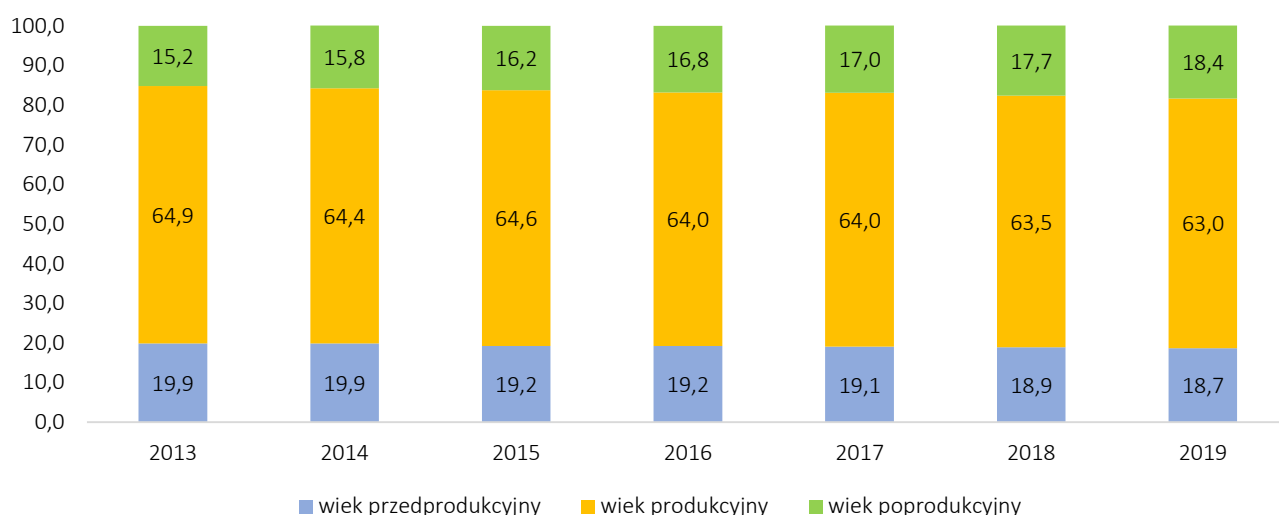
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z UG.

Utrzymanie się tej tendencji spowoduje, że w strukturze społeczeństwa będzie przybywać coraz więcej osób starszych oraz ubywać osób młodych.

Zjawisko *starzenia się* społeczeństwa Gminy Górowo Iławeckie potwierdzają wartości wskaźników obciążenia demograficznego. W 2019 roku na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym przypadało tu 98,3 osób w wieku poprodukcyjnym, podczas gdy w 2013 roku wskaźnik ten kształtował się na poziomie 76,4 osób, czyli o 21,9 punktów niższym. Na każde 100 osób w wieku produkcyjnym

w 2019 roku było 29,1 osób w wieku poprodukcyjnym, czyli o 5,7 więcej niż w pierwszym roku analizy. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi wzrósł w tym czasie o 4,9 punktu, natomiast odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem zwiększył się o 2,9 punktu.

Wykres 9 Ludność Gminy Górowo Iławeckie według ekonomicznych grup wieku w latach 2013-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Dla porównania w województwie warmińsko-mazurskim współczynnik obciążenia osobami starszymi w 2019 roku wynosił już 24,4, natomiast odsetek osób w wieku od 65 lat wzwyż 16,6%. W powiecie bartoszyckim wartości tych wskaźników kształtowały się na poziomie odpowiednio 25,2 i 17,2%. Zarówno w województwie, jak i w powiecie przytoczone wskaźniki sięgają wyższych wartości niż w gminie. Niemniej jednak obecna struktura społeczna wskazuje na konieczność uwzględniania starzenia się społeczeństwa w planach i kierunkach rozwoju społecznego gminy.

Tabela 2. Wskaźniki obciążenia demograficznego w Gminie Górowo Iławeckie w latach 2013-2019

Wyszczególnienie	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	76,4	79,4	84,6	87,3	89,0	93,7	98,3
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	23,4	24,5	25,1	26,2	26,5	27,8	29,1
Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi	17,0	18,1	18,4	18,9	19,3	20,6	21,9
Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem	12,2	12,8	13,1	13,4	13,6	14,4	15,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Dodatkowych informacji mogą również dostarczać dane dotyczące mediany i długości życia. Nie są one jednak dostępne na poziomie gminy, dlatego analizie poddane zostaną dane w skali powiatu bartoszyckiego. W 2019 roku mediana wieku ludności w powiecie wynosiła 41,8 lat i była wyższa od wartości z 2018 roku o 0,6. W przypadku mężczyzn ukształtowała się na poziomie 39,8 lat, a u kobiet 43,9 lat, co wskazuje na większą liczbę kobiet w starszym wieku niż mężczyzn. Dane dotyczące przeciętnego dalszego trwania życia w województwie warmińsko-mazurskim również wskazują na dłuższe życie kobiet. Dla obecnych 30-latków prognozowana przeciętna długość życia wynosi w przypadku mężczyzn 44,1 lat, a w przypadku kobiet 51,8 lat. Obecny 65-latek może jeszcze przeżyć przeciętnie 15,4 lat, a 65-latka 19,8 lat. Potwierdzają to niejako dane dotyczące wieku mieszkańców gminy – w grupie osób od 85 lat wzwyż aż 85,8% to kobiety.

2.3. POTENCJAŁ INSTYTUCJONALNY SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ.

Potencjał społeczności lokalnej w obszarze usług społecznych tworzą różne podmioty, niezależnie od sektora, który reprezentują. Łączy je to, że prowadzą lub mogą prowadzić działalność na terenie gminy w zakresie usług społecznych. Są to w szczególności:

- jednostki organizacyjne gminy;
- organizacje pozarządowe i podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego, tj.: osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego;
- stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego;
- spółdzielnie socjalne;
- spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe

Wykaz zasobów instytucjonalnych stanowiących jednostki administracji samorządowej, jak również innych podmiotów mających siedzibę na terenie gminy i poza nią, a które działają na rzecz wspólnoty ujęto w poniższych tabelach.

Tabela 3 Jednostki organizacyjne gminy

L.p.	Nazwa podmiotu	Zakres działania
1	Centrum Usług Społecznych w Górowie Iławeckim	1) usługi społeczne realizowane w oparciu o przepisy ustawy o pomocy społecznej,

		2) zadania z zakresu: a) polityki prorodzinnej, b) wspierania rodziny, c) systemu pieczy zastępczej, d) promocji i ochrony zdrowia, e) wspierania osób niepełnosprawnych, f) pobudzania aktywności obywatelskiej, g) reintegracji zawodowej i społecznej
2	Klub „Senior+” w Kandytach	zapewnienie wsparcia Seniorom (osobom nieaktywnym zawodowo w wieku 60+) poprzez umożliwienie korzystania z oferty opiekuńczej, aktywizującej, edukacyjnej, kulturalnej, rekreacyjnej oraz prozdrowotnej.
3	Urząd Gminy w Górowie Iławeckim	Lider w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na rozwój społeczno-gospodarczy gminy. Wiodący partner w działaniach na rzecz mieszkańców gminy, stwarzając tym samym możliwości rozwoju osobistego jak i społecznego
4	Szkoła Podstawowa im. J. Korczaka w Kandytach wraz ze Szkołą Filialną im. Kornela Makuszyńskiego w Toprznach oraz Szkołą Filialną im. Ireny Kwinto w Pieszkowie wraz z oddziałami przedszkolnymi przy szkołach	Realizacja celów i zadań określonych: 1) w ustawie o systemie oświaty oraz w przepisach wykonawczych wydanych na jej podstawie, 2) w Programie Wychowawczo Profilaktycznym dostosowanych do potrzeb rozwojowych uczniów oraz potrzeb środowiska.
5	Gminna Biblioteka i Centrum Kultury z siedzibą w Górowie Iławeckim	1) organizacja działalności kulturalnej 2) prowadzenie biblioteki publicznej
6	Dom Pomocy Społecznej „Senior” w Kamińsku	1) realizacja usług bytowych, opiekuńczych, wspomagających i edukacyjnych na poziomie obowiązującego standardu, w zakresie i formach wynikających z indywidualnych potrzeb osób w nim przebywających.

W zakresie instytucjonalnego wsparcia mieszkańców na terenie gminy funkcjonują również domy pomocy społecznej. Są to:

- Dom Pomocy Społecznej w Kamińsku dla osób przewlekle psychicznie chorych, dysponujący 50 miejscami, prowadzony przez Powiat Bartoszycki;
- Dom Pomocy Społecznej w Worynach dla osób w podeszłym wieku oraz osób niepełnosprawnych fizycznie, dysponujący 20 miejscami, prowadzony przez Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych i Profilaktyki Zdrowia „Jesteśmy Razem” w Górowie Iławeckim.

Mieszkańcy gminy mogą również skorzystać ze wsparcia Środowiskowego Domu Samopomocy w Górowie Iławeckim typu mieszanego (A – dla osób przewlekle psychicznie chorych; B – dla osób

upośledzonych umysłowo; C – dla osób wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych), dysponującego 60 miejscami dziennymi i 6 miejscami całodobowymi, prowadzonego przez Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych i Profilaktyki Zdrowia „Jesteśmy Razem”.

Opiekę medyczną mieszkańcom gminy zapewniają: NZOZ Przychodnia „Medyk” w Górowie Iławeckim, NZOZ Przychodnia „Medyk” w Kandytach oraz NZOZ „Ols-Med” w Wojciechach, a także Centrum Pielęgniarstwa Rodzinnego Stacji Opieki Caritas w Górowie Iławeckim. Część mieszkańców gminy korzysta również z NZOZ w Lidzbarku Warmińskim i Pieniężnie.

O stan bezpieczeństwa na terenie Gminy Górowo Iławeckie dba przede wszystkim Komenda Powiatowa Policji w Bartoszycach. Gminę obsługują dzielnicowi z Komisariatu Policji w Górowie Iławeckim. W sferze bezpieczeństwa działa również Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Bartoszycach, 6 gminnych OSP oraz Warmińsko-Mazurski Oddział Straży Granicznej poprzez Placówkę Straży Granicznej w Górowie Iławeckim.

2.4. STAN ŚWIADCZONYCH USŁUG SPOŁECZNYCH

W świetle art. 2 ust. 1 *Ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych*, usługi społeczne obejmują działania podejmowane przez gminę w celu zaspokajania potrzeb wspólnoty samorządowej, świadczone w formie niematerialnej bezpośrednio na rzecz osób, rodzin, grup społecznych, grup mieszkańców o określonych potrzebach lub ogółu mieszkańców. Są to usługi z zakresu:

- 1) polityki prorodzinnej,
- 2) wspierania rodziny,
- 3) systemu pieczy zastępczej,
- 4) pomocy społecznej,
- 5) promocji i ochrony zdrowia,
- 6) wspierania osób niepełnosprawnych,
- 7) edukacji publicznej,
- 8) przeciwdziałania bezrobociu,
- 9) kultury,
- 10) kultury fizycznej i turystyki,
- 11) pobudzania aktywności obywatelskiej,
- 12) mieszkalnictwa,
- 13) ochrony środowiska,
- 14) reintegracji zawodowej i społecznej.

Zgodnie z przywołaną ustawą (art. 3 ust. 1 i 2) CUS może realizować usługi społeczne będące zadaniami własnymi gminy oraz zadaniami z zakresu administracji rządowej zleconymi gminie, a także usługi będące zadaniami własnymi powiatu oraz zadaniami z zakresu administracji rządowej zleconymi powiatowi, po uprzednim zawarciu porozumienia pomiędzy gminą, która utworzyła CUS, a powiatem. Zakres możliwych do realizacji usług społecznych jest dość szeroki, jednak powinien on uwzględniać wnioski wypływające z diagnozy potrzeb i potencjału społeczności.

Gminę Górowo Iławeckie charakteryzuje dość wysoki, w odniesieniu do liczby mieszkańców, odsetek osób korzystających z pomocy społecznej, który w 2021 roku wynosił 17,14 %, natomiast w 2019 roku 20,78 %. Jest on wyższy niż odnotowywany średnio w województwie, gdzie w 2019 roku kształtował się na poziomie 8,5%. W 2021 roku świadczenia z pomocy społecznej otrzymywało 706 osób z 491 rodzin, liczących 1125 osób. Najczęstszymi powodami udzielania świadczeń były:

- bezrobocie (359 rodzin; 890 osób),
- długotrwała lub ciężka choroba (145 rodzin; 327 osób),
- niepełnosprawność (139 rodzin, 254 osoby),
- ubóstwo (391 rodzin, 887 osób),
- potrzeba ochrony macierzyństwa (68 rodzin, 358 osób) ,
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (52 rodziny, 148 osób).

Struktura rodzin z dziećmi korzystających z pomocy społecznej w Gminie Górowo Iławeckie w 2021 wyglądała w następujący sposób: 1 dziecko - 71 rodzin, 2 dzieci - 55 rodzin, 3 dzieci -34 rodziny, 4 dzieci – 9 rodzin, 5 dzieci – 5 rodzin, 6 dzieci – 3 rodzin. Analiza powodów otrzymywania pomocy społecznej wskazuje, że w gminie z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego ze wsparcia w 2021 roku korzystały 52 rodziny, a z tytułu potrzeby ochrony macierzyństwa 68 rodzin. W zakresie przemocy w rodzinie, corocznie procedura niebieskiej karty wszczynana jest w kilkudziesięciu przypadkach – w latach 2018-2021 było to łącznie 85 procedur. W 2021 roku pomocą grup roboczych objęte były 30 rodziny (wszczęto procedurę w przypadku 20 rodzin, kontynuacja z lat poprzednich – 10 rodzin), w 2020 roku – 38 rodzin, (wszczęto procedurę w przypadku 31 rodzin, kontynuacja z lat poprzednich – 7 rodzin), a w 2019 roku – 34 rodziny, (wszczęto procedurę w przypadku 24 rodzin, kontynuacja z lat poprzednich –10 rodzin). W 2021 roku w rodzinach zastępczych spokrewnionych przebywało 12 dzieci, a w placówkach opiekuńczo-wychowawczych 7 dzieci.

Struktura świadczeń przyznawanych przez CUS wskazuje na przewagę liczby osób korzystających ze świadczeń pieniężnych. W 2021 roku otrzymało je 485 osób ze 455 rodzin, w których funkcjonowało 986 osób. Najwięcej osób (361) otrzymywało zasiłki celowe, w dalszej kolejności zasiłki okresowe 345 oraz stałe 93. Zasiłki okresowe najczęściej były przyznawane z tytułu bezrobocia - 306 osób, z tytułu długotrwałej choroby - 19 osób, z tytułu niepełnosprawności - 22 osoby. Świadczenia niepieniężne otrzymywało 226 osób z 137 rodzin, liczących 568 osób. Ważny obszar aktywności służb społecznych stanowi praca socjalna. W 2021 roku pracą socjalną objęto łącznie 531 rodzin (1165 osób), przy czym wyłącznie pracą socjalną wsparto 84 rodziny (138 osoby). W ramach świadczeń niepieniężnych 1 osobie zapewniono schronienie, 216 osobom (dzieciom) posiłek, a 4 osobom usługi opiekuńcze. Gmina poniosła również odpłatność za 30 osób przebywających w domach pomocy społecznej.

3. PREZENTACJA WYNIKÓW BADAŃ W GMINIE GÓROWO IŁAWECKIE.

Analiza danych zastanych oraz wyniki badań dostarczyły informacji z zakresu usług społecznych które zostały podzielone na 7 obszarów:

- 1) polityka prorodzinna oraz wspieranie rodziny wraz z systemem pieczy zastępczej oraz pomocą społeczną,
- 2) promocja i ochrona zdrowia,
- 3) wspieranie osób niepełnosprawnych i starszych,
- 4) edukacja publiczna,
- 5) przeciwdziałanie bezrobociu,
- 6) kultura, kultura fizyczna i turystyka,
- 7) aktywność obywatelska.

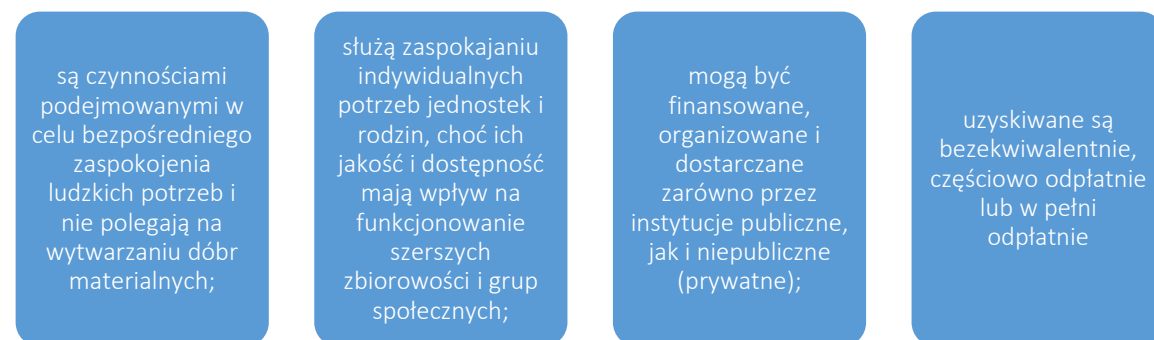
Wykorzystano dane z różnych dokumentów m.in. danych statystycznych z Głównego Urzędu Statystycznego, raportów i sprawozdań z zakresu polityki społecznej, stanu gminy i potencjału rozwojowego regionu. W dokumencie oparto się także na Strategii terytorialnej opracowanej przez Partnerstwo Stowarzyszenie Warmińsko-Mazurskich Gmin Pogranicza.

Wszystkie dane rozpatrywano pod kątem usług społecznych. W ujęciu szerokim tj.: „wszystkie działania administracji, które zajmują się społecznymi potrzebami obywateli, czyli transfery pieniężne, usługi opieki zdrowotnej, edukacja, osobiste usługi społeczne, usługi opiekuńcze, usługi mieszkaniowe, usługi zatrudnieniowe i wyspecjalizowane usługi dla różnych grup docelowych

(dzieci, nadużywający substancji psychoaktywnych, ludzie z problemami psychospołecznymi itp.)”.

W ujęciu wąskim są to: „świadczenia w naturze w przeciwieństwie do świadczeń pieniężnych, które zasadniczo odnoszą się do opieki nad dziećmi, osobami starszymi i niepełnosprawnymi oraz do wyspecjalizowanych usług związanych z profesją pracy socjalnej”⁷.

Cechy definicyjne usług społecznych jako formy świadczeń są następujące⁸:

3.1 OGÓLNA ANALIZA WYNIKÓW BADAŃ

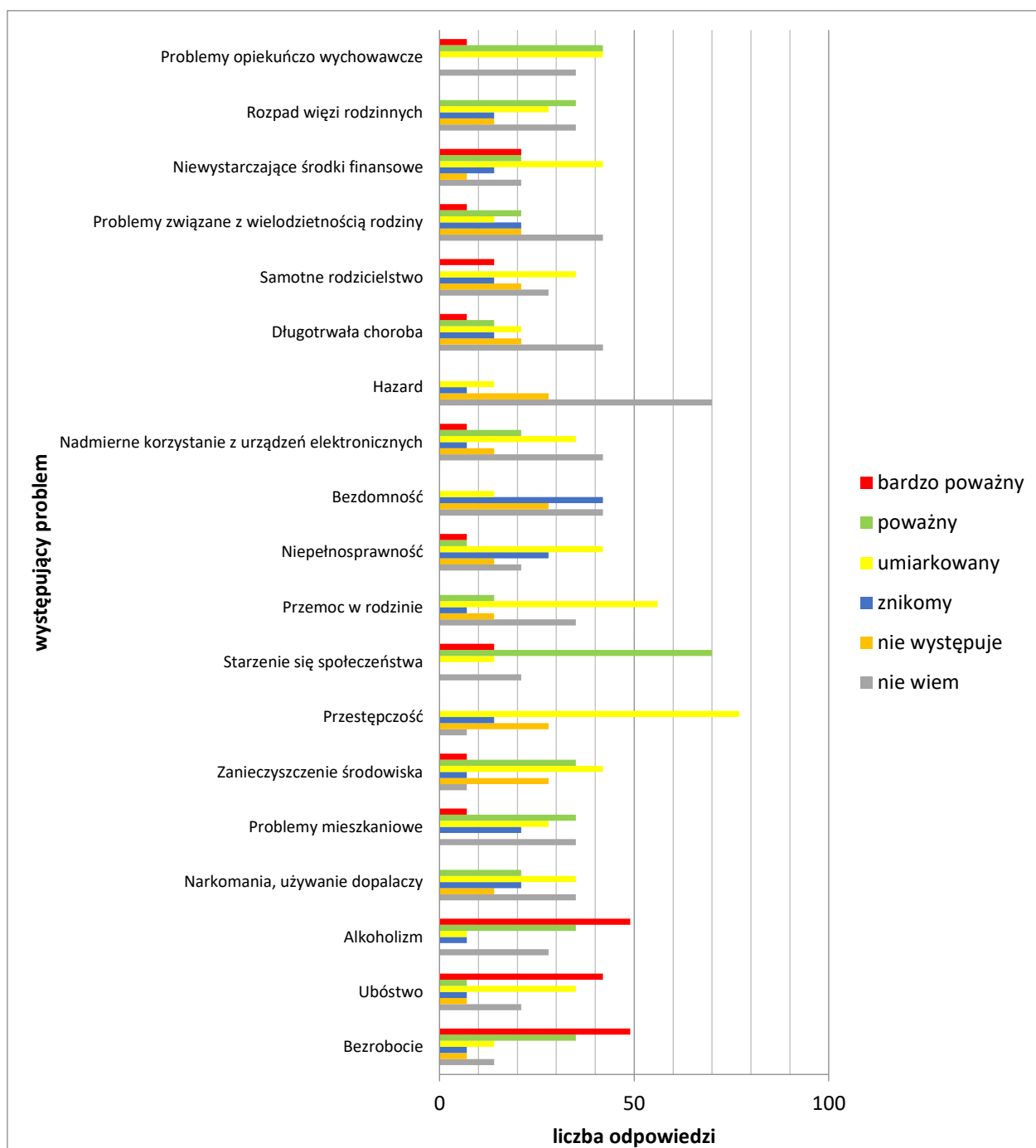
W badaniu ankietowym zapytano o różne kwestie związane z sytuacją w Gminie Górowo Iławeckie, poproszono m.in. o ocenę poszczególnych, wskazanych problemów społecznych.

Z badań wynika, że ankietowani jako największy problem społeczny wskazują bezrobocie i alkoholizm. Jako najmniej istotny wskazano problem z hazardem oraz bezdomność.

Wykres nr 10 Poszczególne problemy w gminie wg respondentów

⁷ International Encyclopedia of Social Policy, 2006, s. 23

⁸ Szatur-Jaworska, 2008, s. 42

Źródło: opracowanie własne

Prezentowane wyniki badań powielają, te wskazywane z innych dokumentów strategicznych np. *Strategii rozwiązywania problemów społecznych Gminy Górowo Iławeckie na lata 2021-2027* czy w *Strategii rozwoju gmin pogranicza*.

Kolejną kwestią o którą zapytano respondentów potrzeby mieszkańców związane z poszerzeniem oferty wspierania rodzin na terenie gminy.

Wykres nr 11. Potrzeby mieszkańców związane z poszerzeniem oferty wspierania rodzin na terenie gminy.

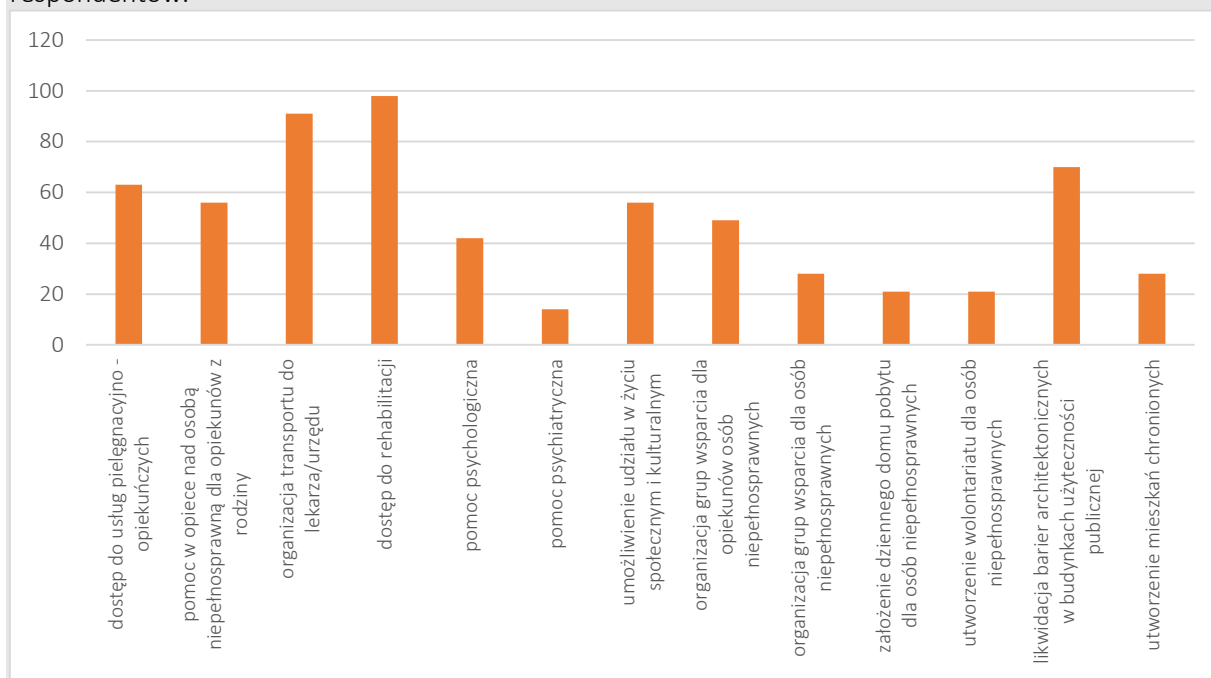

Źródło: opracowanie własne.

Odpowiedzi zobrazowane powyższym wykresem, wskazują dużą potrzebę organizowania alternatywnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży. Nieco mniejsze oczekiwania dotyczą potrzeb związanych ze specjalistyczną pomocą, psychologa, pedagoga, logopedy a także prawnika i specjalistów zajmujących się rodziną.

W badaniu zapytano także respondentów o postrzeganie głównych potrzeb osób niepełnosprawnych w środowisku lokalnym.

Wykres 12. Potrzeby wsparcia osób niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania wskazane przez respondentów.

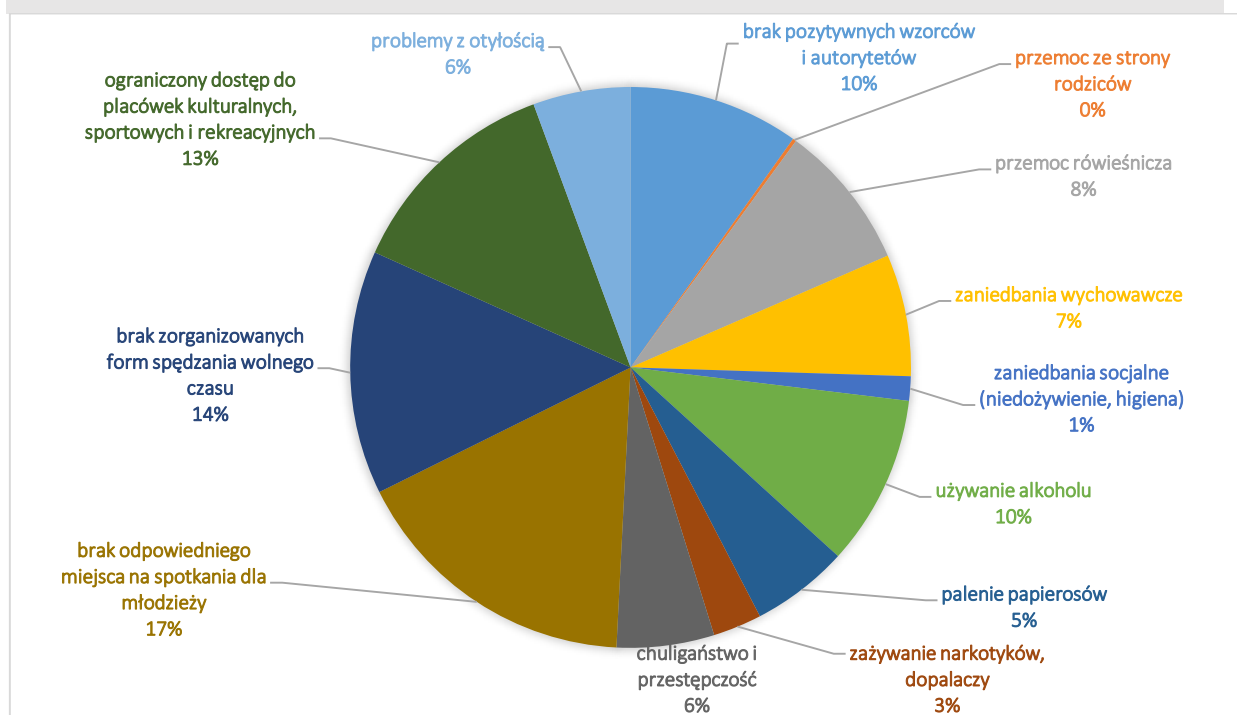

Źródło: opracowanie własne.

Odpowiedzi zobrazowane powyższym wykresem, wskazują dużą potrzebę zwiększenia dostępu do rehabilitacji i dostępu do lekarza.

Kolejną analizowaną kwestią było postrzeganie problemów społecznych dzieci i młodzieży.

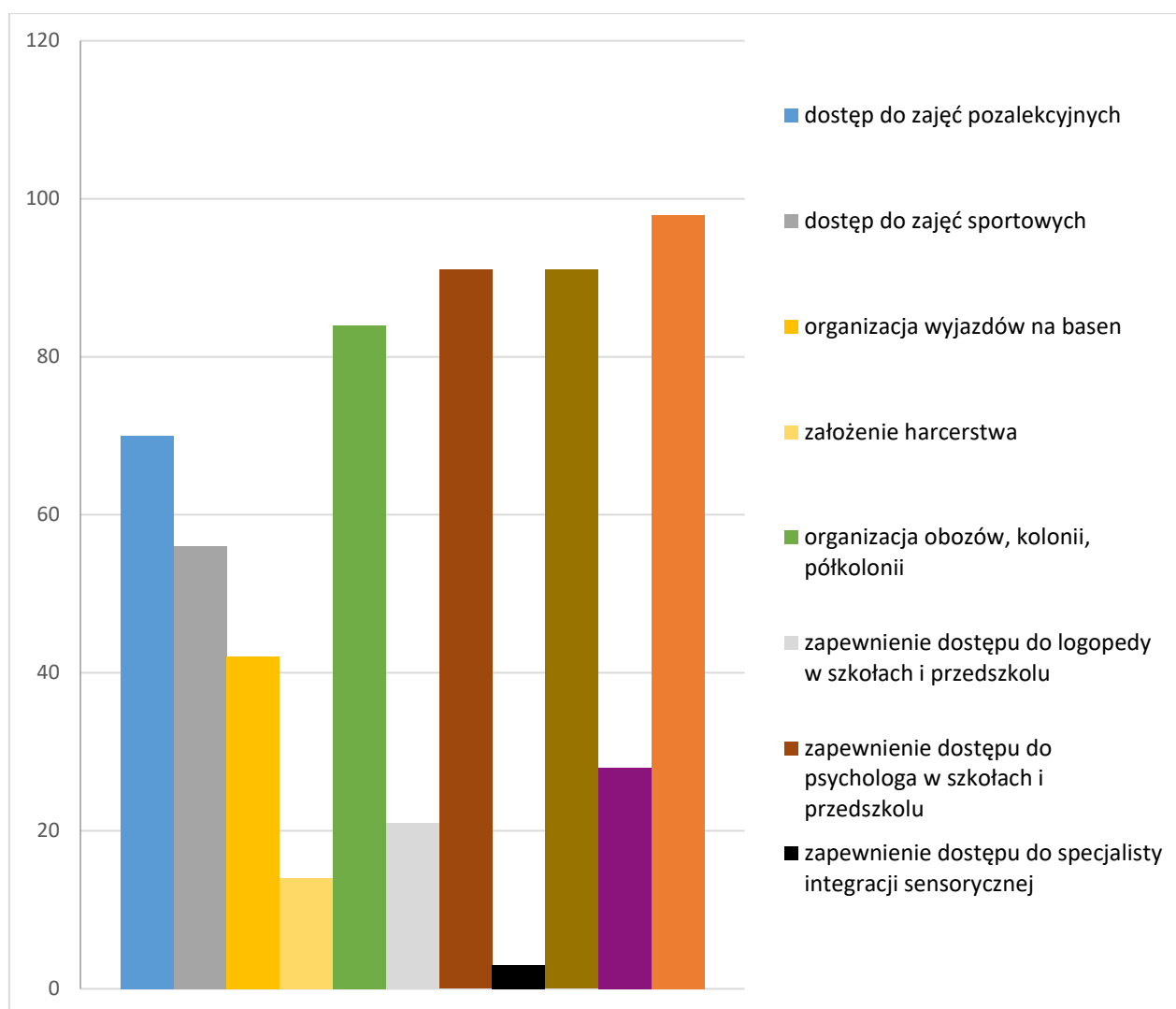
Wykres nr 13. Postrzeganie problemów społecznych dzieci i młodzieży.

Odpowiedzi na powyższe pytanie wskazują że najważniejszymi problemami wg respondentów są kolejno brak odpowiedniego miejsca na spotkania dla młodzieży, brak zorganizowanych form spędzania wolnego czasu oraz ograniczony dostęp do placówek kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych.

Kolejnym poddanym analizie zagadnieniem były główne potrzeby dzieci i młodzieży w środowisku lokalnym.

Wykres 6. Główne potrzeby dzieci i młodzieży w środowisku lokalnym.

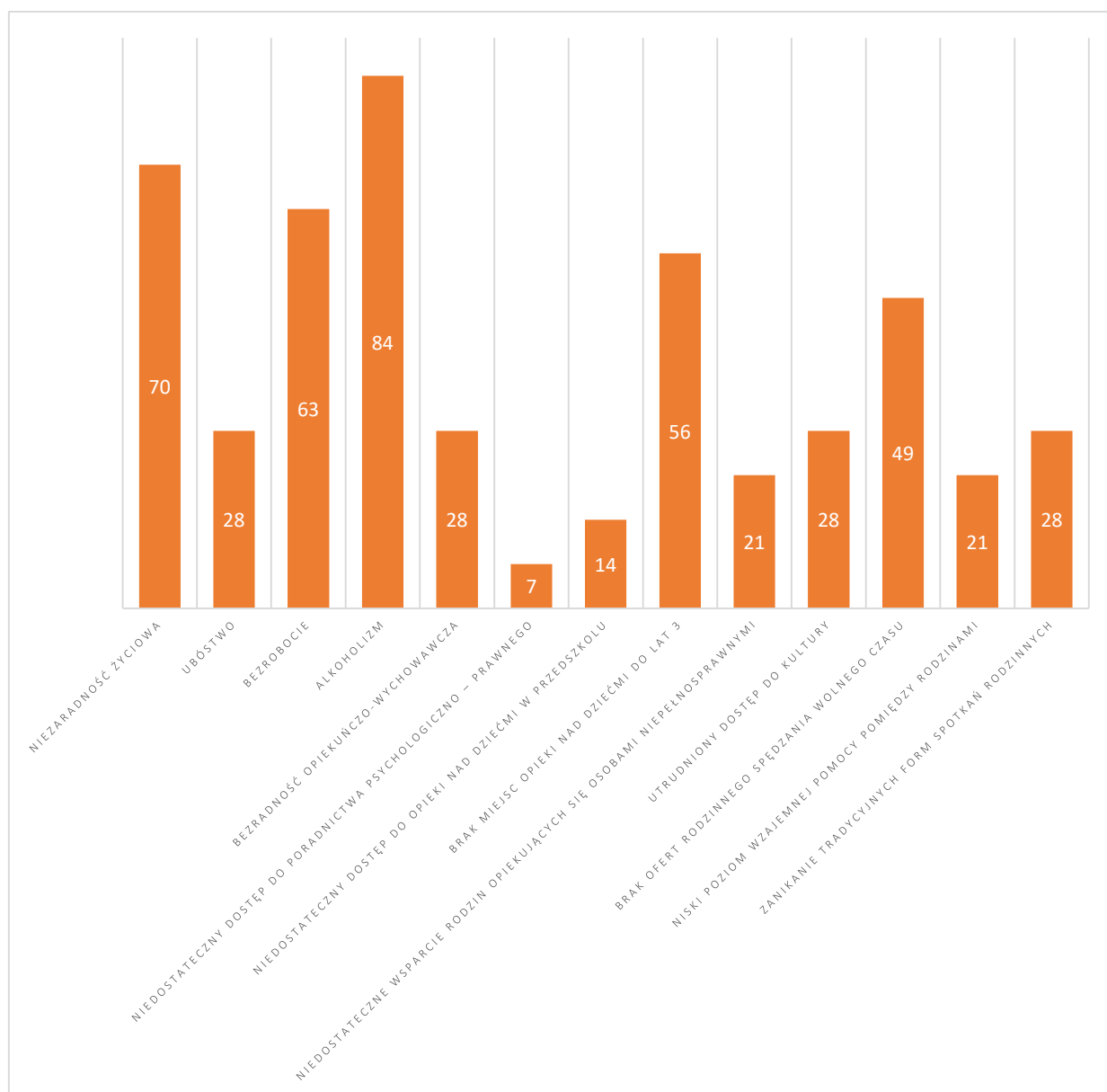

Źródło: opracowanie własne.

Jako odpowiedź na powyższe pytanie, najczęściej wskazywano organizację miejsc spotkań dla młodzieży. Natomiast dostęp do specjalisty zajmującego się integracją sensoryczną to najmniej potrzebna usługa społeczna.

W obszarze problemów rodzin najczęściej wskazywany był alkoholizm i niezaradności życiowa. Problemy te wskazywane są również w innych lokalnych dokumentach strategicznych.

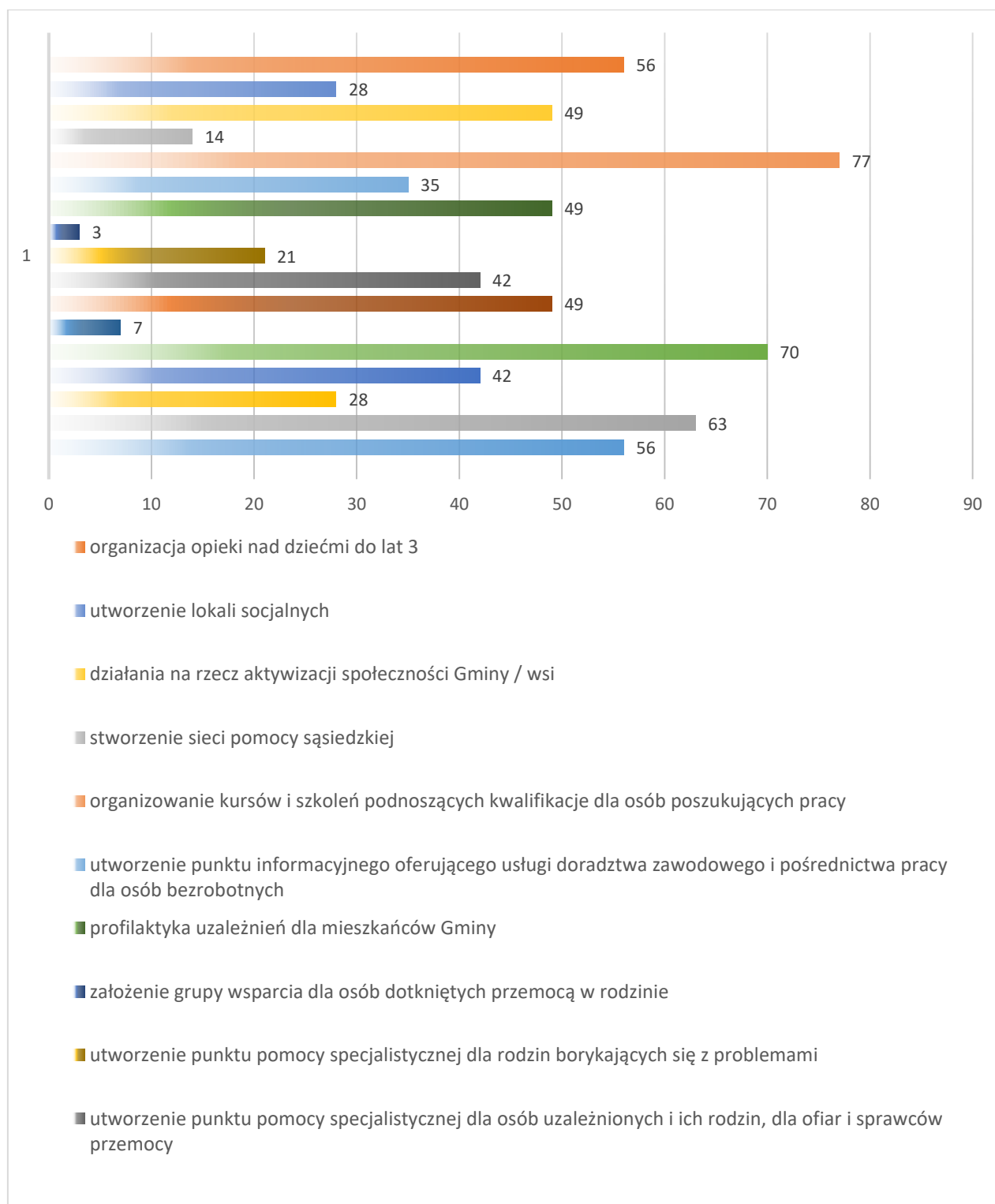
Wykres 7. Najważniejsze problemy społeczne rodzin.

Źródło: opracowanie własne.

W odpowiedzi na pytanie o główne potrzeby rodzin w środowisku lokalnym najczęściej wskazywaną odpowiedzią było organizowanie kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje dla osób poszukujących pracy a tuż po tej ułatwienie dostępu do usług prawnych.

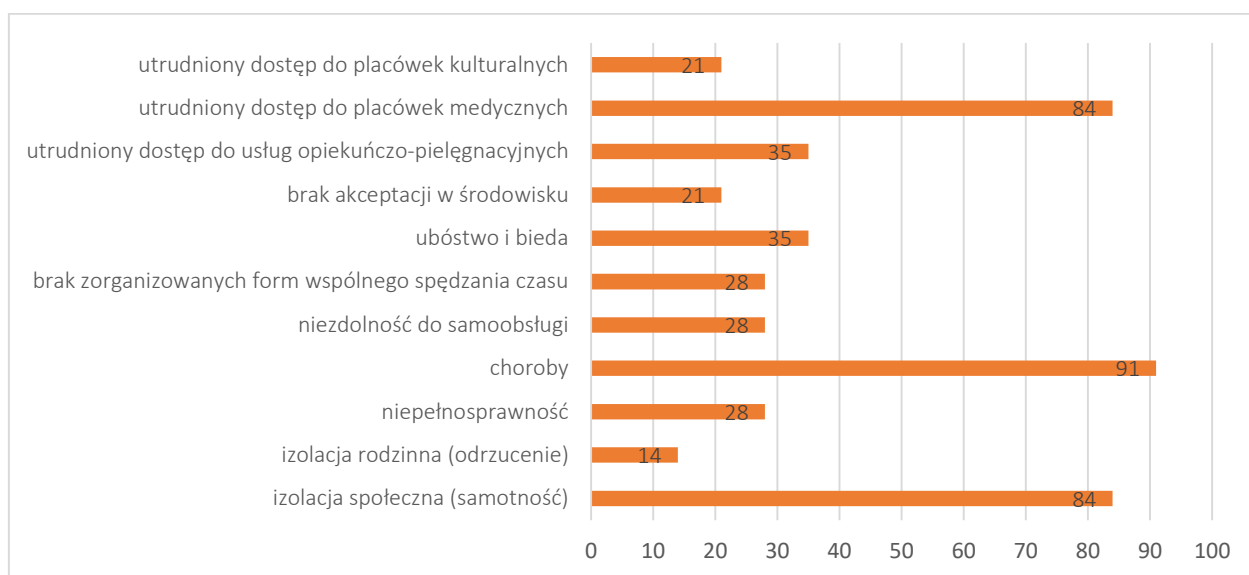
Wykres 8 Główne potrzeby rodzin w środowisku lokalnym.

Źródło: opracowanie własne.

Najbardziej wskazywano pomysł założenia grupy wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie. Co ważne mieszkańcy jako istotne wskazywali również działania na rzecz aktywizacji społeczności Gminy / wsi, profilaktyka uzależnień i organizacja wydarzeń sportowych i kulturalnych. Następne pytanie dotyczyło najważniejszych problemów społecznych osób starszych.

Wykres 9. obrazuje najważniejsze problemy społeczne osób starszych.

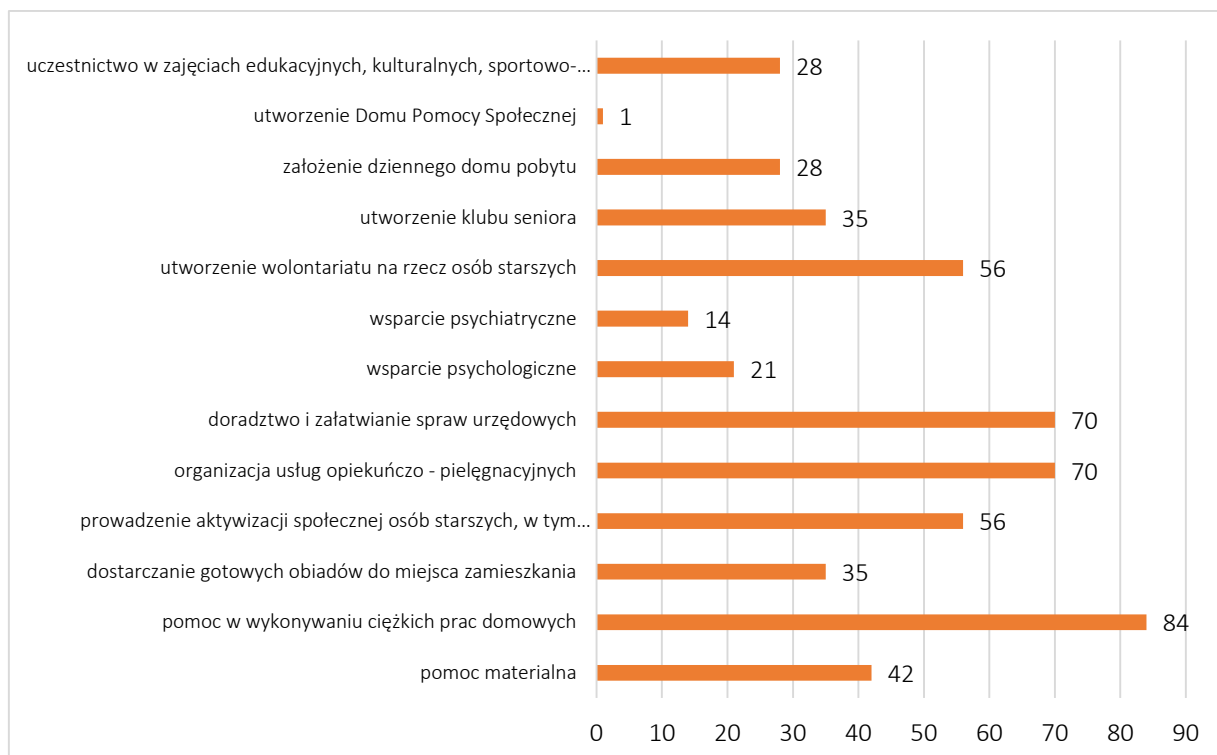

Źródło: opracowanie własne.

Analiza skali problemów społecznych osób starszych, pokazuje że problemy zdrowotne i izolacja społeczna są najistotniejszymi czynnikami mającym negatywną konotację.

Kolejne pytanie ankietowe dotyczyło potrzeb osób starszych.

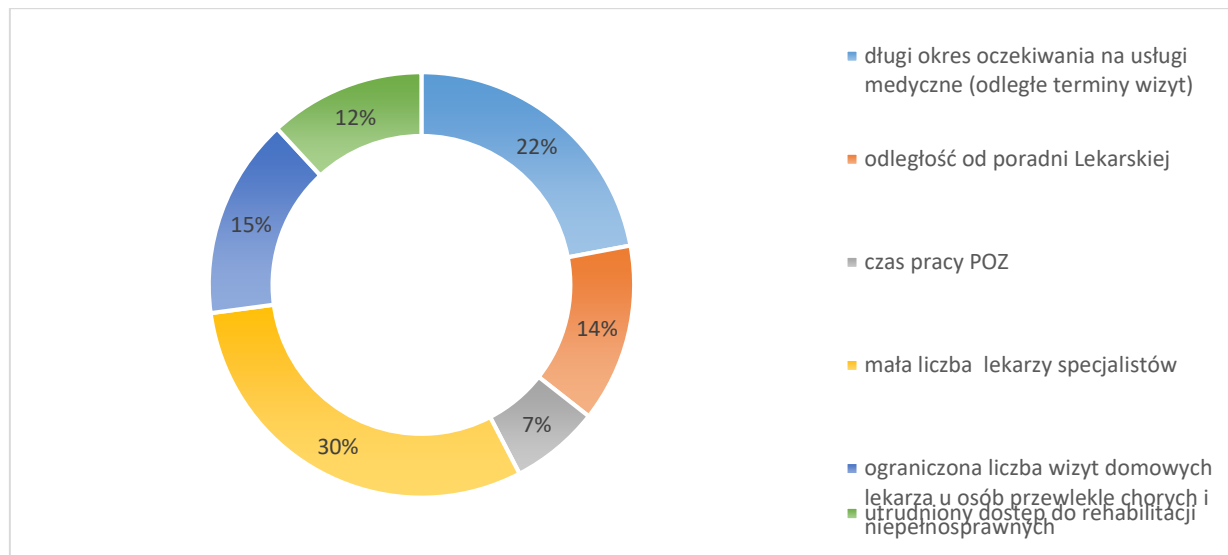
Wykres 10. Główne potrzeby osób starszych w środowisku lokalnym.

Źródło: opracowanie własne.

Pomoc w wykonywaniu ciężkich prac domowych to najczęściej wskazywany obszar w ocenie ankietowanych, organizacja usług opiekuńczo – pielęgnacyjnych. Załatwianie spraw urzędowych plasuje się na drugiej pozycji.

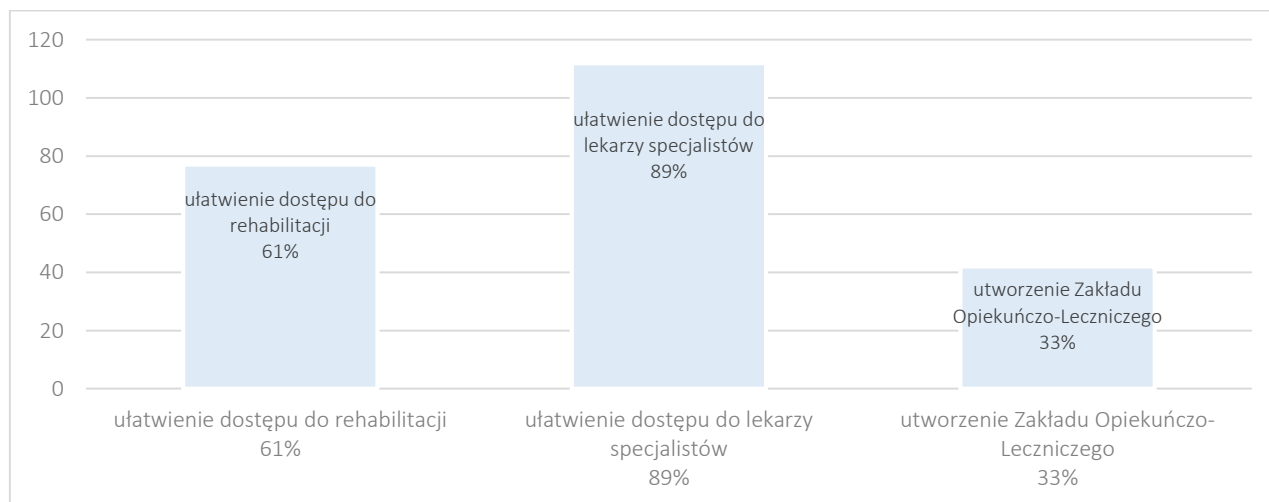
Wykres 11. Problemy społeczne w obszarze opieki zdrowotnej.

Źródło: opracowanie własne.

Kolejną kwestią były główne potrzeby w obszarze opieki zdrowotnej w środowisku lokalnym.

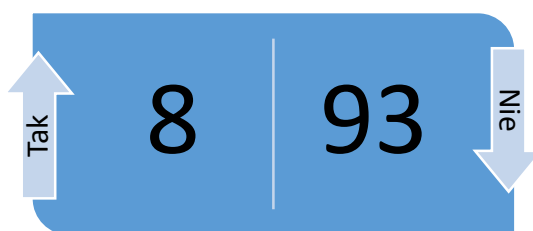
Wykres 12. Główne potrzeby w obszarze opieki zdrowotnej w środowisku lokalnym.

Źródło: opracowanie własne.

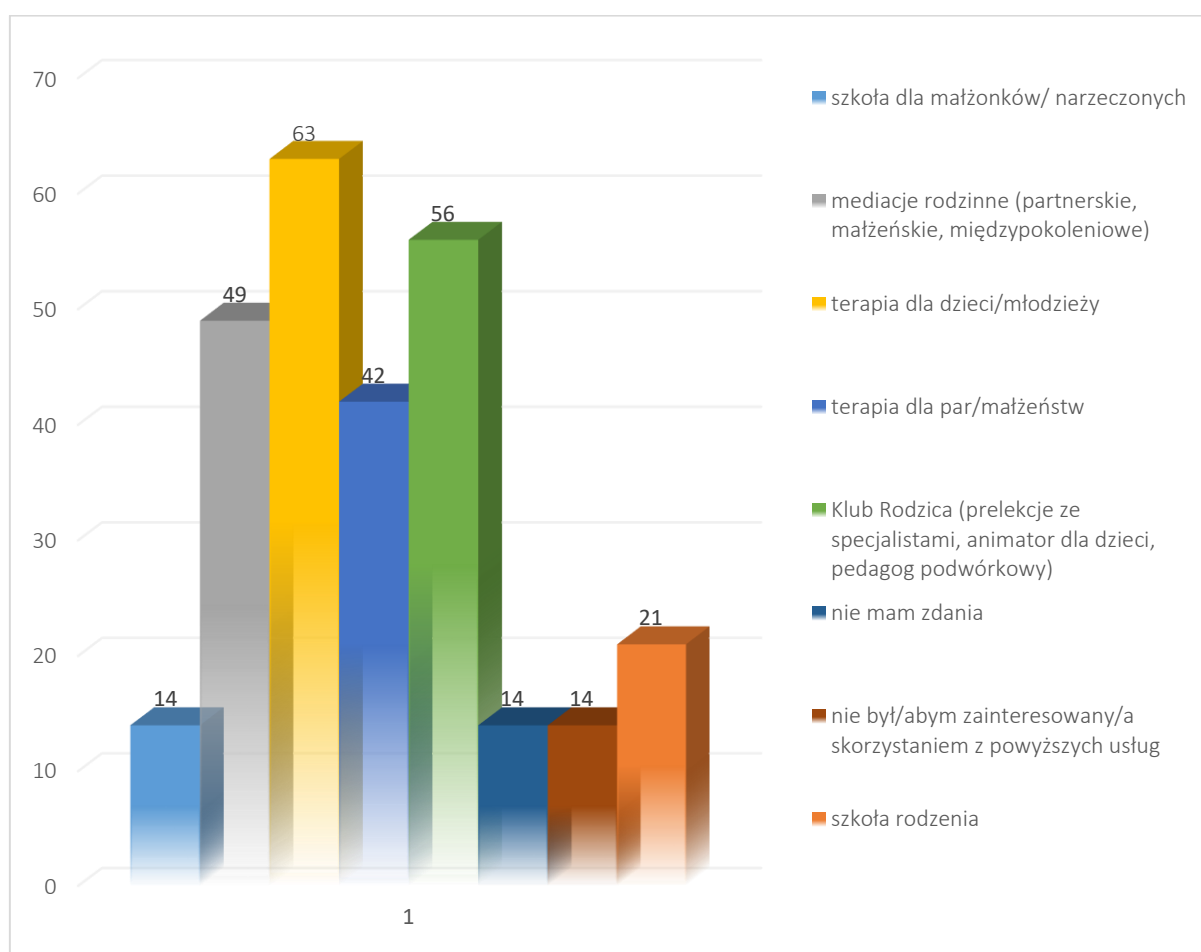
Zauważalny w wynikach badań jest wskazywany brak lekarzy specjalistów, których mieszkańcy muszą szukać w innych, często odległych ośrodkach. Problem ten dotyka większości gmin w kraju, często łączy się z drugim co do skali wskazywanym przez respondentów problemem, tj.: odległymi terminami wizyt.

Na pytanie o znajomość podmiotów które mogłyby świadczyć usługi społeczne większa część ankietowanych nie umiała ich wskazać.

W aspekcie zainteresowania skorzystaniem z usług społecznych skierowanych do rodzin, największą popularnością cieszyła się terapia dla dzieci i młodzieży oraz prowadzenie zajęć dla rodziców, w tym usługa pedagoga.

Wykres 13. Zainteresowanie ofertą usług społecznych.

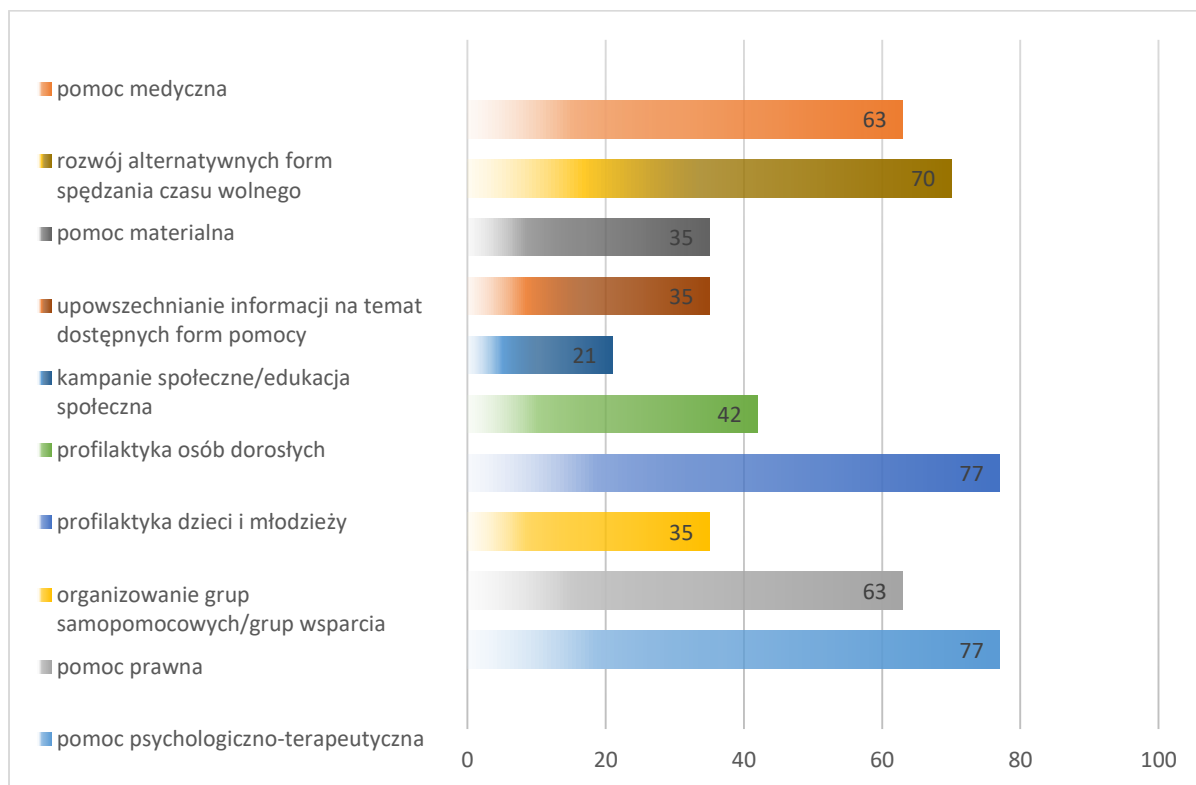

Źródło: opracowanie własne.

Zjawisko nadużywania alkoholu, a w mniejszym stopniu innych substancji psychoaktywnych, zostało wskazane w dokumentach strategicznych gminy. Dlatego też, w badaniach poruszono również

kwestie przyszłych działań podejmowanych w zakresie wyeliminowania lub ograniczenia problemu uzależnień.

Wykres 14. Jakie działania należy podejmować w szerszym zakresie na terenie gminy Górowo Iławeckie w celu wyeliminowania lub ograniczenia problemu uzależnień.

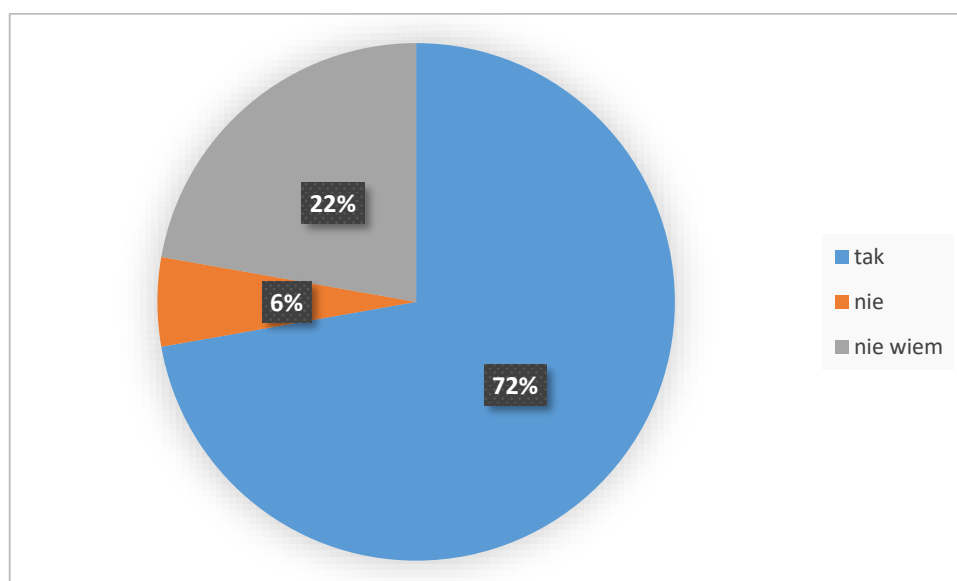

Źródło: opracowanie własne.

Większość ankietowanych (77 %) skupiłaby się na działaniach profilaktycznych skierowanych do dzieci i młodzieży jak również zapewnieniu pomocy psychologiczno-terapeutycznej. 70 % badanych wskazało także na możliwość organizacji alternatywnych form spędzania wolnego czasu jako swoistego wypełniacza czasu i skierowania uwagi na „inne tory” niż substancje uzależniające. 63% badanych widzi szanse na poprawę sytuacji poprzez pomoc medyczną i prawną. Najmniej skutecznym sposobem ograniczenia badanego zjawiska wg. respondentów jest organizacja kampanii społecznych i edukacji społecznej.

Kolejnym badanym zagadnieniem, było zapotrzebowanie społeczne na poszerzenie działań związanych z promocją zdrowia, edukacją zdrowotną czy profilaktyką.

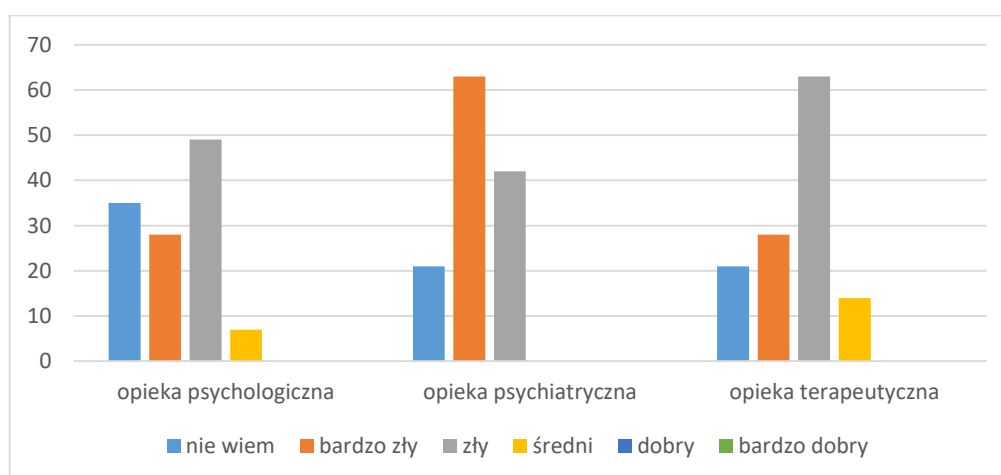
Wykres 15. Potrzeba poszerzenia działań związanych z promocją zdrowia.

Źródło: opracowanie własne.

Kolejną badaną kwestią był poziom dostępności do opieki psychologicznej/psychiatrycznej/terapeutycznej na terenie gminy.

Wykres 16. Poziom dostępności do opieki psychologicznej/psychiatrycznej.

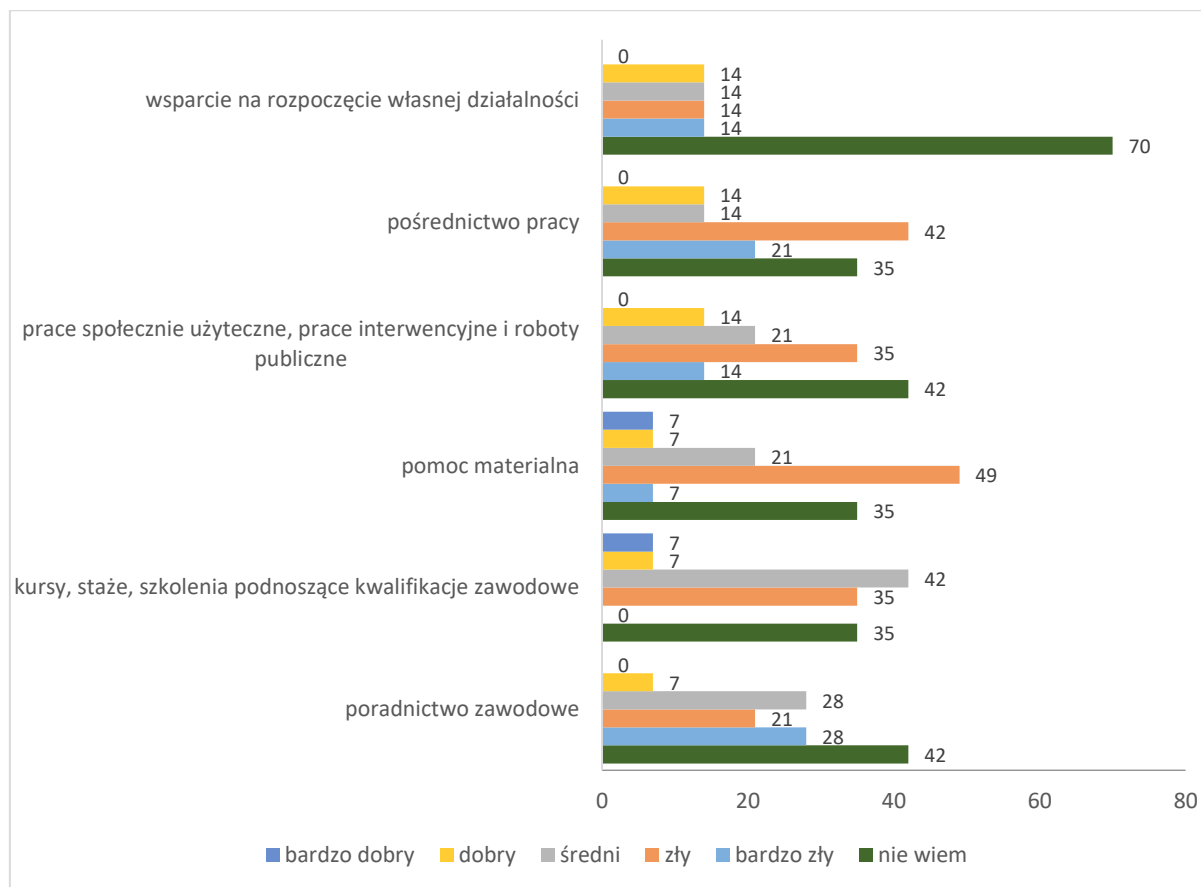

Źródło: opracowanie własne.

Większość ankietowanych uważa, że dostęp do pomocy specjalistycznej jest niedostateczny – opieka psychologiczna (28%), opieka psychiatryczna (69%), opieka terapeutyczna (28%) lub wstępuje brak wsparcia - opieka psychologiczna (49 %), opieka psychiatryczna (42%), opieka terapeutyczna (63%). Niski poziom dostępności związany może być z lokalizacją specjalistycznych placówek poza terenem gminy, trudnościami wynikającym z uzyskaniem bezpłatnej porady czy też ograniczoną liczbą specjalistów. Z punktu widzenia potencjalnego usługobiorcy jest to bardzo ważny obszar.

Analizie poddano także dostępność niektórych usług dla osób bezrobotnych.

Wykres 17. Ocena poziomu dostępności usług dla osób bezrobotnych.

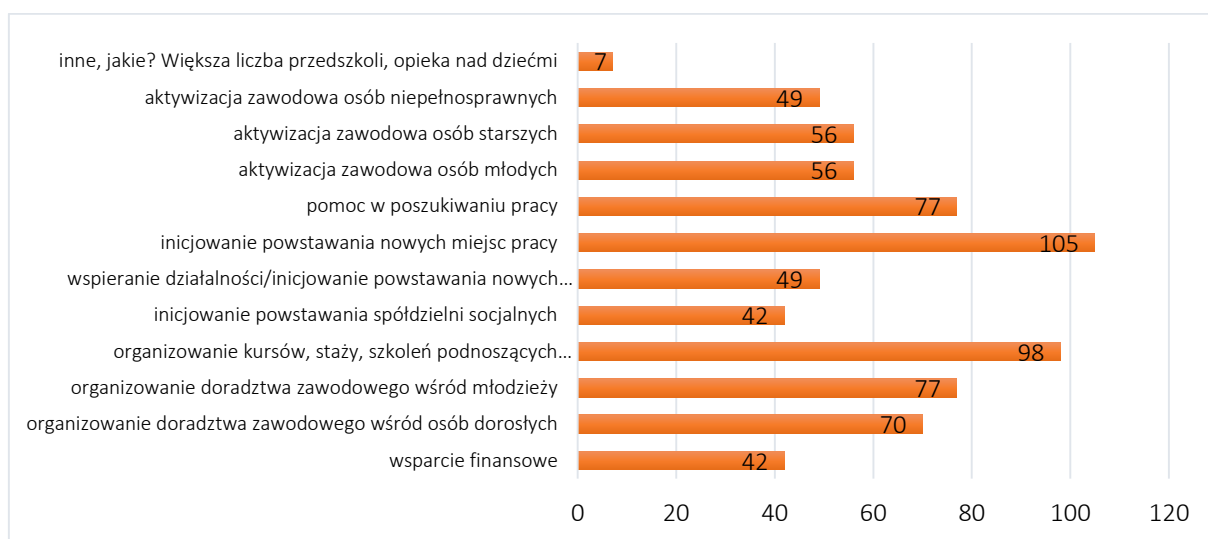

Źródło: opracowanie własne.

Osoby badane w znaczącej większości nie potrafiły wskazać obecnego poziomu dostępu do oferowanych usług. Wynikać to może z faktu, iż tylko 21 % respondentów stanowiły osoby bezrobotne, czyli osoby zainteresowane skorzystaniem z aktywnych instrumentów polityki zatrudnienia. Jednocześnie od 14 do 49 mieszkańców ocenia dostęp do wskazanych usług jako zły. Tylko w przypadku dwóch form wsparcia tj.: pomocy materialnej oraz kursów, staży, szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe i to przez najmniejszą liczbę odpowiedzi (7) oceniono dostępność na poziomie bardzo dobrym. Można zauważyć, że jest to kolejny obszar, na który należy zwrócić uwagę przy planowaniu działań zmierzających do zaspokojenia potrzeb wspólnoty.

Potencjalnych usługobiorców zapytano również o działania, które należy podejmować w celu wyeliminowania lub ograniczenia problemów występujących wśród osób bezrobotnych.

Wykres 18. Działania eliminujące / ograniczające bezrobocie.

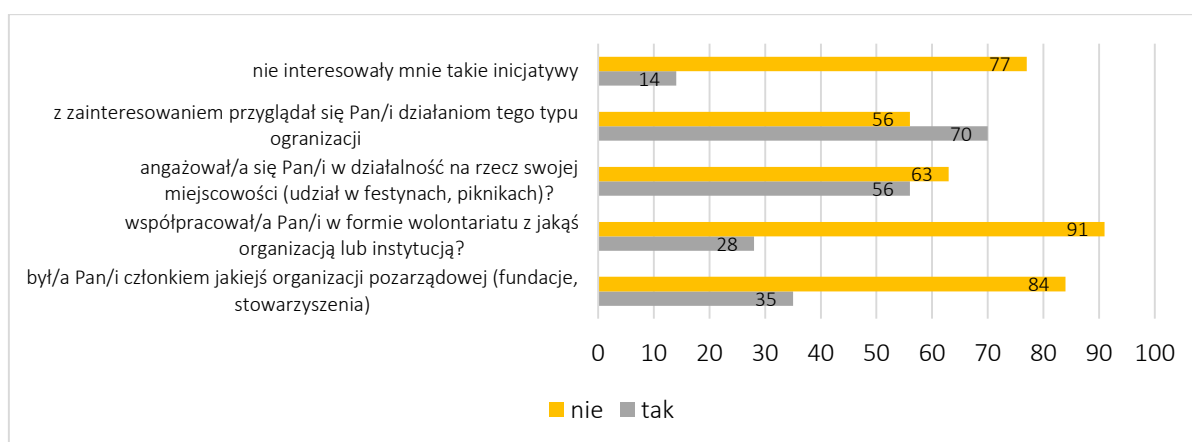

Źródło: opracowanie własne.

Najczęściej wskazywaną odpowiedzią było inicjowanie powstawania nowych miejsc pracy (105), na drugim miejscu wskazano organizację kursów, staży szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe – 98, w dużym stopniu, bo po 77 osób opowiedziało się za organizowaniem doradztwa zawodowego wśród młodzieży i uzyskaniu pomocy w poszukiwaniu pracy. Najmniej skutecznym działaniem wg badanych okazało się zwiększenie liczby przedszkoli czy opieka nad dziećmi (7). Pozostałe zaproponowane rozwiązania ocenione zostały jako skuteczne na poziomie od 42 (inicjowanie powstawania spółdzielni socjalnych i wsparcia finansowego) do 56 (aktywizacja osób starszych i młodych).

Badaniu poddano również zaangażowanie mieszkańców w działalność pozarządową.

Wykres 19. Przynależność do organizacji pozarządowych i aktywność społeczna.

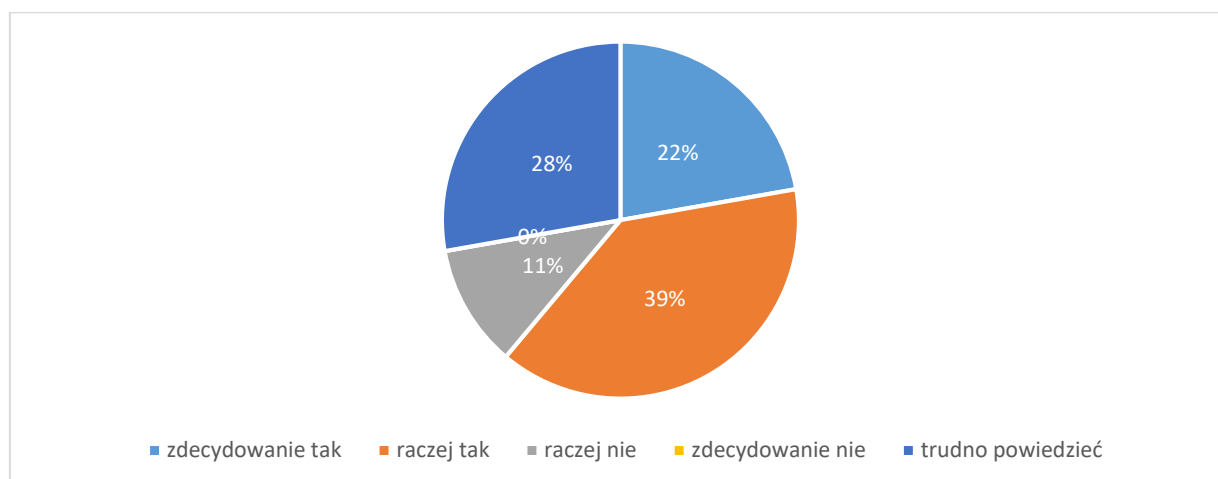

Źródło: opracowanie własne.

Analiza odpowiedzi respondentów wskazuje ich niski udział jako członków organizacji pozarządowych - tylko 35 osób było członkiem fundacji lub stowarzyszenia: 91 badanych nie zadeklarowało współpracy w formie wolontariatu z instytucjami oraz 77 badanych wskazało na brak zainteresowania takimi inicjatywami. Pomimo powyższych niezbyt pozytywnych danych wynika również, że 56 respondentów aktywnie angażowało się w działania na rzecz swojej społeczności, a 70 osób z zainteresowaniem przyglądało się działalności prowadzonej przez organizacje. Można zauważyć, że część społeczeństwa niezbyt chętnie przyjmuje inicjatywę i działa na rzecz swojej małej ojczyzny, ale z drugiej strony zaobserwować też można, że są mieszkańcy, którzy chętnie włączają się w różnego typu akcje, wydarzenia na rzecz dobra wspólnego.

Kolejne pytanie dotyczy potencjalnego zaangażowania w działalność społeczną w organizacjach.

Wykres 20. Czy zdecydowałbyś/aby się Pan/i na działalność społeczną lub pomoc w formie wolontariatu?

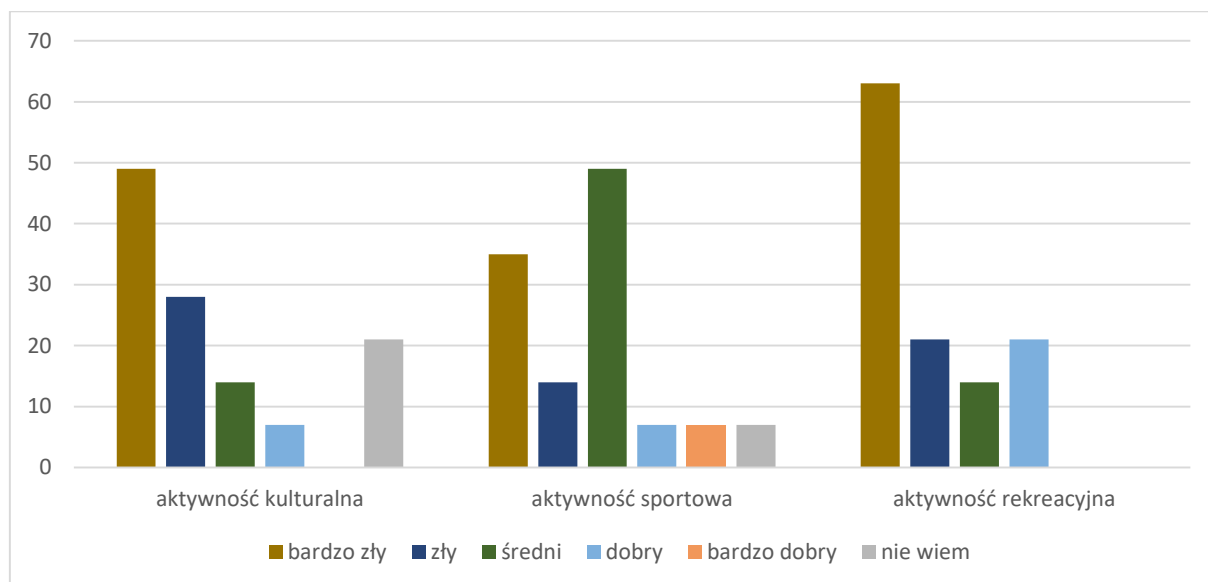
Źródło: opracowanie własne.

Na powyższe pytanie – 39% badanych odpowiedziało, że raczej tak, 28% - zdecydowanie tak, 22% - trudno powiedzieć, 11% raczej nie, nikt z badanych nie zaznaczył odpowiedzi zdecydowanie nie. Podsumowując prawie ¾ ankietowanych jest zainteresowana aktywnym udziałem w działaniach na rzecz społeczności lokalnej.

Opracowując ten dokument chcieliśmy też poznać opinię mieszkańców dotyczącą obecnego poziomu **dostępności do form aktywności z zakresu kultury, sportu i rekreacji**. I tak **większość pytanых oceniła poziom dostępności w każdej dziedzinie jako bardzo zły** (aktywność kulturalna – 49 osób, aktywność sportowa – 35 osób, aktywność rekreacyjna – 63 osoby) i zły (aktywność kulturalna- 28 osób, aktywność sportowa – 14 osób, aktywność rekreacyjna – 21 osób). Wszystkie odpowiedzi obrazuje wykres 30.

W badaniu poruszono również kwestie oceny poziomu dostępności do wskazanych form aktywności.

Wykres 21. Ocena poziomu dostępności do niżej wymienionych form aktywności.

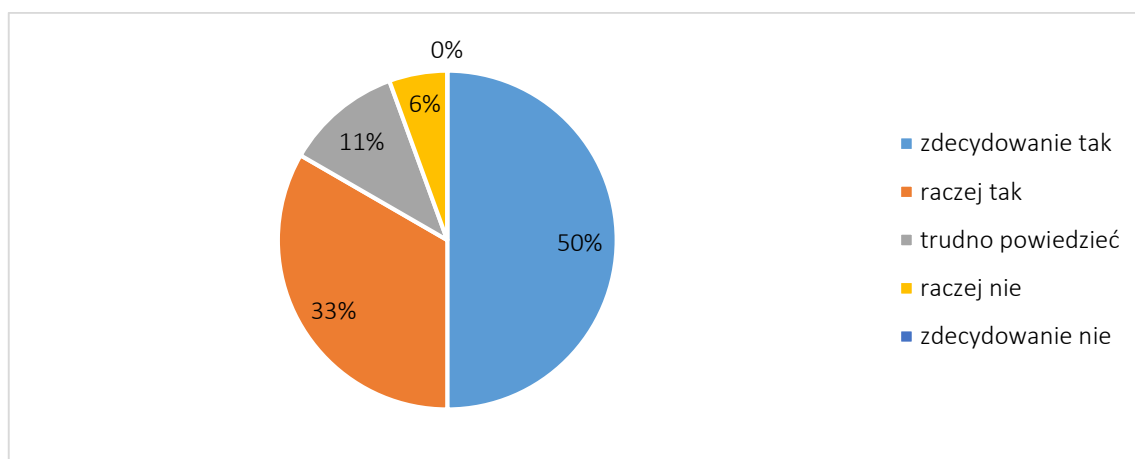

Źródło: opracowanie własne.

Z analizy udzielonych odpowiedzi wynika, że planując ofertę przyszłych usług społecznych powinniśmy się skupić na poziomie dostępu do nich. Oferowane usługi powinny mieć charakter ogólnodostępnych na co najmniej dobrym poziomie.

W badaniu poruszono też kwestie zagadnienia jakim jest potrzeba poszerzenia alternatywnych form spędzania wolnego czasu.

Wykres 22. Potrzeba poszerzenia alternatywnych form spędzania czasu wolnego

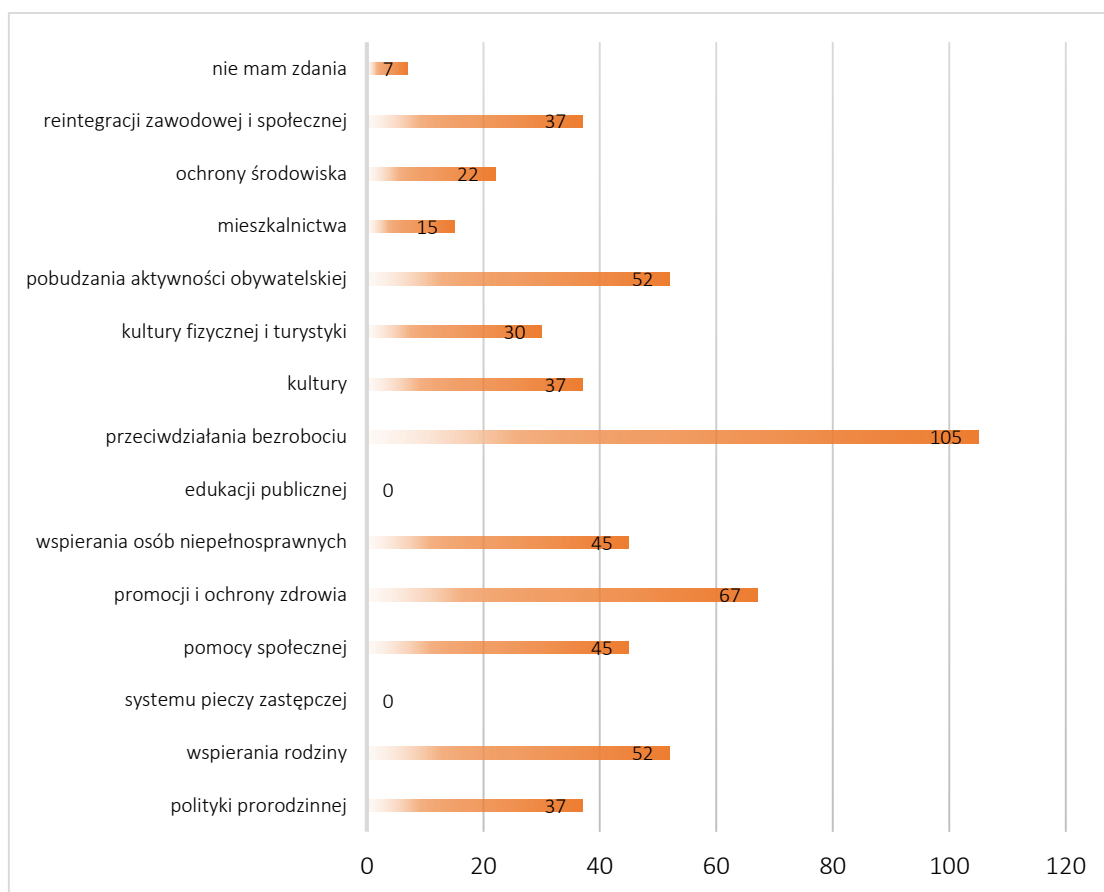
Źródło: opracowanie własne.

Wśród udzielonych odpowiedzi przeważała odpowiedź - zdecydowanie tak – 50% oraz raczej tak – 33%, jedynie 6 % badanych odpowiedziało, że raczej nie, a ani jedna osoba nie stwierdziła, że ta

potrzeba zdecydowanie nie wymaga zaspokojenia. Wynika z tego, że mieszkańcy gminy są zainteresowani tego typu usługą i widzą potrzebę jej poszerzenia.

Ankietowani zostali także poproszeni o wskazanie obszarów, które ich zdaniem powinny być priorytetowo rozwijane i usprawniane.

Wykres 23. Obszary usług społecznych jakie powinny być priorytetowo rozwijane i usprawniane na terenie gminy.

Źródło: opracowanie własne.

Respondenci wskazali, iż w najwyższym stopniu powinno się zająć działaniami zmierzającymi do przeciwdziałania bezrobociu (105 osób), w drugiej kolejności wymieniono promocje i ochronę zdrowia (67 osób), na trzecim miejscu badani wskazali na rozwój bądź usprawnienie usług społecznych w zakresie wsparcia rodziny (52 osoby) oraz pobudzania aktywności obywatelskiej (52 osoby).

4. REKOMENDACJE

Badania społeczne przeprowadzone w ramach *Diagnozy potrzeb i potencjału społeczności lokalnej*

Gminy Górowo Iławeckie w zakresie usług społecznych wskazują na pewne tendencje, zjawiska i procesy, które mogą mieć istotny wpływ na realizację usług społecznych.

1. Położenie gminy, rozproszona zabudowa, niewielkie, pod względem liczby mieszkańców, miejscowości oraz zasięg wykluczenia komunikacyjnego stanowią czynniki utrudniające realizację usług społecznych. Ma to znaczenie w szczególności w przypadku osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, a także dzieci i młodzieży.

REKOMENDACJA

Organizacja usług społecznych będzie wymagała lokowania usług jak najbliżej miejsca zamieszkania odbiorców lub będzie warunkowana dowozem uczestników na miejsca ich realizacji.

2. Populacja Gminy Górowo Iławeckie ma charakter społeczeństwa starzejącego się. Liczba mieszkańców wykazuje tendencję malejącą. W najbliższych latach w strukturze społecznej gminy będzie przybywać osób starszych z jednoczesnym odpływem ludzi młodych. Nie bez znaczenia są tu zmiany w strukturze rodzin, które coraz rzadziej mają charakter wielopokoleniowy, częściej natomiast rozpraszają się, pozostawiając osoby starsze bez odpowiedniego wsparcia.

REKOMENDACJA

W najbliższych latach należy prognozować zwiększenie popytu na usługi opiekuńcze, asystenckie, wytnieniowe, a także inne rodzaje wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami. Szczególną uwagę trzeba zwrócić na osoby samotne, mieszkające w miejscach oddalonych od wsi, a także na dorosłe osoby z niepełnosprawnościami, które po śmierci rodziców - ich dotychczasowych opiekunów, mogą pozostać bez wsparcia. Z uwagi na odpływ ludzi młodych, należy skierować działania również w stronę rodzin oraz dzieci i młodzieży, aby zapewnić im dostęp „na miejscu” do usług społecznych, odpowiadających na ich potrzeby.

3. Ważnym aspektem funkcjonowania mieszkańców gminy jest zdrowie. Długotrwała lub ciężka choroba stanowi jeden z głównych powodów udzielania pomocy społecznej. Społeczeństwo starzejące się boryka się z problemami zdrowotnymi wynikającymi ze starszego i podeszłego wieku. Znaczenie ma również prowadzony tryb życia, w tym zła dieta, mała aktywność fizyczna oraz nałogi. Wśród osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami problemy zdrowotne oraz dostępność usług zdrowotnych i rehabilitacyjnych stanowią ważną kwestię.

REKOMENDACJA:

W zakresie realizowanych usług społecznych należy uwzględnić działania w obszarze promocji i ochrony zdrowia. Ważna jest szeroko rozumiana profilaktyka - od kształtowania świadomości

społeczeństwa w zakresie zdrowia i zdrowego starzenia się, po realizację badań przesiewowych, służących wczesnemu wykrywaniu chorób.

4. Badania wskazują potrzebę zwiększania dostępu do lekarzy specjalistów, rehabilitacji.

REKOMENDACJA:

Planując usługi należy wziąć pod uwagę usługi dedykowane dla tej grupy docelowej w szczególności usługi asystenckie, opiekuńcze, wytchnieniowej, w tym: - tworzenie i funkcjonowanie miejsc pobytu stałego i okresowego w mieszkaniach chronionych i wspomaganych, - inicjowanie i organizowanie działań służących aktywności edukacyjnej, rekreacyjnej i fizycznej osób starszych, poprzez m.in. animację lokalną, projekty i przedsięwzięcia aktywizujące oraz edukacyjne, rozwój sieci klubów seniora i dziennych domów pomocy, - uruchomienie i prowadzenie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, - działania na rzecz zapewnienia i zwiększania dostępności architektonicznej, cyfrowej i komunikacyjnej gminnych instytucji publicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób z niepełnosprawnością ruchową, niewidomych, słabowidzących, głuchych, głuchoniemych i innych.

5. Wskazywane w ankiecie potrzeby dzieci i młodzieży w środowisku lokalnym polegające na organizacji miejsca spotkań dla młodzieży oraz organizacji form spędzania wolnego czasu, szerszy dostęp do placówek kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych, jak też potrzeby osób bezrobotnych dotyczące organizowania kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje dla osób poszukujących pracy a tuż po tej ułatwienie dostępu do usług prawnych.

REKOMENDACJA:

Przejęcie przez CUS zarządzania gminną instytucją kultury, organizacja form spędzania wolnego czasu, kursów i szkoleń, w oparciu o bazę lokalową Gminnej Biblioteki i Centrum Kultury, organizacje pozarządowe oraz wolontariat.

6. Aktywność społeczna i obywatelska mieszkańców gminy pozostaje na średnim poziomie, na co wskazują dane dotyczące frekwencji wyborczej oraz funkcjonowania organizacji pozarządowych. Na uwagę zasługuje oddolna aktywność mieszkańców, wyrażająca się m.in. w funkcjonowaniu kół gospodyń wiejskich, aczkolwiek aktywność ta wymaga wsparcia, podobnie jak wzmocnienie integracji społecznej i poczucia współodpowiedzialności za wspólne dobro.

REKOMENDACJA:

Aktywność i integracja jest bardzo ważnym aspektem funkcjonowania społeczności lokalnej, szczególnie w wymiarze wrażliwości społecznej, samopomocy i potencjału wspólnoty do

diagnozowania i rozwiązywania problemów jej członków. Z tego względu rozwój usług społecznych wymaga działań ukierunkowanych na wzmocnienie aktywności i integracji społecznej oraz wyłanianie i wsparcie lokalnych liderów. **Istotną rolę w tym zakresie będzie pełnił organizator społeczności lokalnej.**

7. Na terenie gminy formalnie funkcjonuje wiele organizacji pozarządowych. Nie są one jednak, w większości, przygotowane do profesjonalnej realizacji usług społecznych, głównie z tego względu, że ich działalność opiera się na osobach liderów; jest ograniczona terytorialnie lub czasowo, bądź nie dysponują kadrą o określonych kwalifikacjach i doświadczeniu.

REKOMENDACJA:

Udział organizacji pozarządowych w lokalnym rynku usług społecznych będzie wymagał przygotowania potencjalnych realizatorów do ich świadczenia. Istotne w tym zakresie będzie wsparcie doradcze i szkoleniowe, w tym w kwestiach finansowo-księgowych, formalno-prawnych i organizacyjnych funkcjonowania organizacji, a także kompetencji i kwalifikacji ich członków potrzebnych do świadczenia określonych usług. Ważna jest także komunikacja z kadrą CUS oraz wzajemna wymiana informacji i doświadczeń. **Zaleca się utworzenie w CUS punktu doradczego dla NGO**, w ramach którego te zadania będą realizowane w sposób elastyczny, dostosowany do potrzeb organizacji, zapewniający bieżący kontakt i komunikację z doradcą/doradcami.

8. Rozwój usług społecznych w Gminie Górowo Iławeckie będzie wymagał zaangażowania asystentów osoby niepełnosprawnej/starszej, animatorów czasu wolnego, animatorów zabaw dla dzieci. Lokalny rynek pracy wykazuje raczej niedobór osób spełniających wymagania do wykonywania wskazanych wyżej zawodów, a więc liczba potencjalnych zleceniobiorców i realizatorów usług społecznych może okazać się niewystarczająca w stosunku do potrzeb.

REKOMENDACJA:

W przypadku organizacji lub zlecenia określonych usług społecznych należy mieć na uwadze precyzyjne określenie kwalifikacji i doświadczenia, wymaganych od kadry, która będzie je bezpośrednio realizować. **Warto również uwzględnić szkolenia dla mieszkańców i członków organizacji w obszarach realizowanych usług, które pozwolą zwiększyć potencjał lokalnej społeczności w tym zakresie, a jednocześnie przeciwdziałać bezrobociu i bierności zawodowej wśród mieszkańców.**

9. Z przeprowadzonych badań wynika gotowość mieszkańców do ponoszenia odpłatności za usługi społeczne, jednak przede wszystkim chodzi o takie usługi, z których muszą korzystać poza gminą, a ich organizacja na miejscu pozwoliłaby im zaoszczędzić czas. Opinie uczestników wywiadów grupowych koncentrują się na założeniu, że usługi powinny być z założenia odpłatne, natomiast powinna istnieć możliwość zwolnienia z opłat lub zmniejszenia ich wymiaru dla osób w określonej sytuacji finansowej. W związku z odpłatnością, szczególnie ważne jest, by usługi odpowiadały na potrzeby mieszkańców.

REKOMENDACJA:

Zapewnienie dostępności i powszechności usług społecznych nie stoi w sprzeczności z odpłatnością za ich realizację. Wręcz przeciwnie - odpłatność może sprzyjać dostępności, przy założeniu, że środki pochodzące z opłat nie będą stanowiły głównego źródła finansowania usług, zostaną ustalone racjonalnie w odniesieniu do stawek rynkowych, a jednocześnie nie będą wpływać na niższy standard i jakość usług. Ważne jest ustalenie jednolitych zasad i warunków odpłatności. Rekomenduje się również ustalenie systemu preferencji, zniżek lub zwolnień z opłat osób w najtrudniejszej sytuacji ekonomicznej.

W świetle przeprowadzonej diagnozy znaczenie mają również kwestie odnoszące się bezpośrednio do organizacji Centrum Usług Społecznych. Rekomenduje się utworzenie wewnętrznego systemu wsparcia przez CUS podmiotów realizujących usługi społeczne, ukierunkowanego na zapewnienie powszechności i wysokiej jakości tych usług. Kluczowa jest tu rola organizatora społeczności lokalnej, który będzie odpowiedzialny za współpracę z usługodawcami i lokalnymi liderami. Rekomenduje się również przejęcie przez CUS zarządzania gminną instytucją kultury. Istotna jest również komunikacja, wzajemna wymiana informacji i doświadczeń w zakresie potrzeb oraz realizowanych usług społecznych. Innowacyjnym rozwiązaniem w tym zakresie może być internetowa platforma usług społecznych, za pomocą której można byłoby kojarzyć usługodawców z usługobiorcami.

5. BIBLIOGRAFIA

1. Broszura: 1. Dlaczego centrum usług społecznych?
2. Broszura: 2. Diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych
3. Broszura: 3. Zarządzanie usługami w centrum usług społecznych
4. Broszura: 4. Współpraca międzysektorowa w centrum usług społecznych
5. Broszura: 5. Organizator społeczności lokalnej w centrum usług społecznych
6. Diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych, D. Bazuń, J. Frątczak-Muller, M. Jaskulska, M. Kwiatkowski, A. Milczarek-Żejmo, Kancelaria Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2020.
7. International Encyclopedia of Social Policy, 2006, s. 23
8. Nowak S., Metodologia badań socjologicznych, PWN, Warszawa 1970, s.214
9. Pieter J., Ogólna metodologia pracy naukowej, Ossolineum, Wrocław 1967, s.67
10. Przedstawiony przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, Druk Sejmowy nr 3040 z 16 listopada 2018 r.
11. Raport diagnostyczny: „Portret Partnerstwa Stowarzyszenie Warmińsko-Mazurskich Gmin Pogranicza”. 2021.
12. R. Szarfenberg, Definicje, zakres i konteksty polityki społecznej, artykuł dostępny online: http://rszarf.ips.uw.edu.pl/pdf/dzk_ps.pdf
13. R. Szarfenberg, Ewaluacja w polityce społecznej. Kryteria ewaluacji – użyteczność, trwałość, trafność, artykuł dostępny online: <http://rszarf.ips.uw.edu.pl/ewalps>
14. R. Szarfenberg, Kryteria ewaluacji pomocy społecznej, w: Wymiary skuteczności w pomocy społecznej, red. A. Hryniewicka, Warszawa 2011.
15. Raporty o stanie Gminy Górowo Iławeckie za lata 2019 i 2020
16. Sen A. (2002) Nierówności. Dalsze rozważania, Społeczny Instytut Wydawniczy „Znak” Warszawa: Fundacja im. Stefana Batorego, Kraków
17. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Srokowo na lata 2021-2027.
18. Strategia Rozwoju Gminy Górowo Iławeckie na lata 2014-2021
19. Strategia terytorialna: Strategia dla Pogranicza, 2021
20. Szatur-Jaworska, 2008, s. 42
21. Sztumski J., Wstęp do metod i technik badań społecznych, Uniwersytet Śląski, Katowice 1976, s.32
22. T. Schimanek, „Diagnozowanie problemów społecznych”, Warszawa 2015

23. Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz. U. 2019 poz. 1818).
24. <http://dzialajlokalnie.pl/odl/lokalna-grupa-dzialania-warminski-zakatek/>
25. <https://ekrs.ms.gov.pl/> stan na dzień 02.09.2021 r.
26. <https://encyklopedia.pwn.pl>
27. <https://mfiles.pl>
28. <https://stat.gov.pl>
29. <https://www.polskawliczbach.pl/>

6. SPIS WYKRESÓW I RYSUNKÓW

WYKRESY:

Wykres 1 Płeć respondentów.....	12
Wykres 2. Struktura wiekowa respondentów.....	13
Wykres 3. Poziom wykształcenia respondentów.....	13
Wykres 4. Sytuacja respondentów na rynku pracy.....	14
Wykres 5. Sytuacja materialna respondentów.	15
Wykres 6. Główne potrzeby dzieci i młodzieży w środowisku lokalnym.....	32
Wykres 7. Najważniejsze problemy społeczne rodzin.....	33
Wykres 8 Główne potrzeby rodzin w środowisku lokalnym.	34
Wykres 9. obrazuje najważniejsze problemy społeczne osób starszych.....	35
Wykres 10. Główne potrzeby osób starszych w środowisku lokalnymi.	35
Wykres 11. Problemy społeczne w obszarze opieki zdrowotnej.	36
Wykres 12. Główne potrzeby w obszarze opieki zdrowotnej w środowisku lokalnym.	36
Wykres 13. Zainteresowanie ofertą usług społecznych.	37
Wykres 14. Jakie działania należy podejmować w szerszym zakresie na terenie gminy Górowo Iławeckie w celu wyeliminowania lub ograniczenia problemu uzależnień.	38
Wykres 15. Potrzeba poszerzenia działań związanych z promocją zdrowia.	39
Wykres 16. Poziom dostępności do opieki psychologicznej/psychiatrycznej.	39
Wykres 17. Ocena poziomu dostępności usług dla osób bezrobotnych.	40
Wykres 18. Działania eliminujące / ograniczające bezrobocie.	41
Wykres 19. Przynależność do organizacji pozarządowych i aktywność społeczna.....	41

Wykres 20. Czy zdecydowałby/aby się Pan/i na działalność społeczną lub pomoc w formie wolontariatu?	42
Wykres 21. Ocena poziomu dostępności do niżej wymienionych form aktywności.	43
Wykres 22. Potrzeba poszerzenia alternatywnych form spędzania czasu wolnego.....	43
Wykres 23. Obszary usług społecznych jakie powinny być priorytetowo rozwijane i usprawniane na terenie gminy.....	44

RYSUNKI:

Rysunek 1. Schemat procesu badawczego.	8
Rysunek 2. Gmina Górowo Iławeckie na tle Polski i województwa warmińsko-mazurskiego.....	17

Załącznik nr 1.

- 1) 04.01.2021 - Droga przez mękę. Niekończący się remont
<https://olsztyn.tvp.pl/51645252/droga-przez-meke-niekonczacy-sie-remont>
- 2) 14.01.2021 – Rozbudowa drogi 512 Pieniężno – Bartoszyce na półmetku
<https://www.rynekinfrastruktury.pl/wiadomosci/drogi/rozbudowa-drogi-512-pienieznobartoszyce-na-polmetku-74962.html>
- 3) 19.02.2021 – Soltysowanie na cztery strony świata. Marta Zielińska.
<https://gazetaolsztynska.pl/bartoszyce/697964,Soltysowanie-na-cztery-strony-swiata-Marta-Zielinska.html>
- 4) 24.02.2021 r. – TV Górowo – reportaż o CUS Górowo Ławeckie
w audycji Wiadomości Górowskie ukazał się krótki reportaż dotyczący Centrum Usług Społecznych w Górowie Ławeckim
<https://fb.watch/8kstpsZPIG/>
- 5) 19.03.2021 – Budowa urządzeń i obiektów lecznictwa uzdrowiskowego i małej architektury, wchodzących w skład wyposażenia lasu ochronnego uzdrowiskowego Doliny Elmy we wsi Nowa Wieś Ławicka w obszarze Ochrony Uzdrawiskowej Górowo Ławeckie
<https://mapadotacji.gov.pl/projekty/771207/>
- 6) 02.04.2021 – Na Górowszczyźnie działa 5 punktów szczepień
<https://gazetaolsztynska.pl/bartoszyce/712964,Na-terenie-Gorowszczyznie-dziala-5-punktow-szczepien-Najwiecej-w-gminach-powiatu-bartoszyckiego.html>
- 7) 08.04.2021 – Nowiny Północne - [OKIEM RADNEGO] Przedłużający się termin oddania do użytku drogi wojewódzkiej 512
<https://nowiny24.net/2021/04/08/okiem-radnego-przedluzajacy-sie-termin-oddania-do-uzytku-drogi-wojewodzkiej-512/>
- 8) 11.04.2021 r. – Nowiny Północne - Górowo Ławeckie: Dodatkowe patrole policji, dzięki wsparciu samorządu
<https://nowiny24.net/2021/04/11/gorowo-ilaweckie-dodatkowe-patrole-dzieki-wsparciu-samorzadu/>
<https://bartoszyce.policja.gov.pl/o03/aktualnosci/79884,BartoszyceGorowo-ilaweckie-Dodatkowe-patrole-dzieki-wsparciu-samorzadu.html>
- 9) 21.04.2021 - Droga Bartoszyce- Górowo Ławeckie. Mieszkańcy z Tolko, Wojciech i okolic nie dojadą do pracy?

<https://gazetaolsztynska.pl/bartoszyce/718828,Mieszkanicy-z-Tolko-Wojciech-i-okolic-nie-dojada-do-pracy.html>

- 10) 28.04.2021 – Goniec Bartoszycki – Droga DW 512 Bartoszyce- Górowo Iławeckie. Czytelniczka pyta o objazdy

<https://gazetaolsztynska.pl/bartoszyce/721214,Droga-DW-512-Bartoszyce-Gorowo-ilaweckie-Czytelniczka-pyta-o-objazdy.html>

- 11) 29.04.2021 – Nowiny północne –Kompletnie pijany mieszkaniec gminy jechał rowerem środkiem drogi

<https://nowiny24.net/2021/04/29/gorowo-ilaweckie-kompletnie-pijany-jechal-rowerem-srodkiem-drogi/>

- 12) 05.05.2021 – BIAŁE DAMY W NADLEŚNICTWIE GÓROWO IŁAWECKIE

https://gorowo-ilaweckie.olsztyn.lasy.gov.pl/aktualnosci/-/asset_publisher/PIFP4IASpQaf/content/biale-damy-w-nadlesnictwie-gorowo-ilaweckie

- 13) 06.05.2021 – Nowiny Północne – niewybuchy w Gminie

<https://nowiny24.net/2021/05/06/bartoszyce-gorowo-ilaweckie-sepopol-sezon-na-niewybuchy-w-pelni/>

- 14) 07.05.2021 – Nowiny Północne – Mieszkaniec Górowa Iławeckiego znalazł stary pistolet marki Sauer

<https://nowiny24.net/2021/05/07/gorowo-ilaweckie-znalazl-pistolet-i-przyniosl-go-policjantom/>

- 15) 08.05.2021 – Nowiny Północne – agresywny 20-latek aresztowany

<https://nowiny24.net/2021/05/18/gmina-gorowo-ilaweckie-agresywny-20-latek-na-trzy-miesiace-trafil-do-aresztu-moze-na-piec-lat-trafic-za-kratki/>

- 16) 07.06.2021 – Goniec Bartoszycki - Dni Rodziny i Dzień Dziecka w Kandytach

<https://gazetaolsztynska.pl/bartoszyce/734222,Dni-Rodziny-i-Dzien-Dziecka-w-Kandytach.html>

- 17) 10.06.2021 – XXIII Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny z Ekonomią Społeczną w Kandytach

<https://wamacoop.pl/2021/06/10/xxiii-warminsko-mazurskie-dni-rodziny-ekonomia-spoleczna-kandytach/>

- 18) 15.06.2021 – Goniec Bartoszycki - W Klubie Senior+ aktywizujemy Kandyty

<https://gazetaolsztynska.pl/bartoszyce/736277,W-Klubie-Senior-aktywizujemy-Kandyty.html>

- 19) 16.06.2021 –

<https://gazetaolsztynska.pl/bartoszyce/737877,Rada-Gminy-Gorowo-Ilaweckie-ocenila-prace-Wojta.html>

20) 22.06.2021 - Goniec Bartoszycki - XXIII Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny

<https://gazetaolsztynska.pl/bartoszyce/737972,XXIII-Warminsko-Mazurskie-Dni-Rodziny.html>

21) 30.06.2021 – Rada Gminy Górowo Iławeckie oceniła pracę Wójta

<https://gazetaolsztynska.pl/bartoszyce/742041,Znany-pilkarz-i-europosel-trenowal-nowe-pokolenie-pilkarzy-w-Bartoszycach.html>

22) 01.07.2021 – Goniec Bartoszycki – Znany piłkarz i europoseł trenował nowe pokolenie piłkarzy w Bartoszycach.

<https://gazetaolsztynska.pl/bartoszyce/742563,Klub-Senior-z-Kandyt-poszerza-obszar-dzialania.html>

Załącznik nr 2.

Tematyką związaną z Gminą Górowo Iławeckie zajmują się lokalnie np. Gazeta Olsztyńska, Goniec Bartoszycki, Nowiny Północne, TV BartSat, TV Górowo, Radio Olsztyn, Radio Bartoszyce, Radio Górowo ponadto strony internetowe i strony na portalach społecznościowych np.:

- 1) <https://www.facebook.com/Klub-Senior-Kandyty-100399608917175>
- 2) <https://www.facebook.com/Centrum-Uslug-Spolecznych-w-Gorowie-Ilaweckim-341399017055774>
- 3) <https://www.facebook.com/GminaGorowollaweckie>
- 4) <https://www.facebook.com/GBICKgorowo>
- 5) <https://www.facebook.com/TV-G%C3%B3rowo-1603933649834023>
- 6) <https://www.facebook.com/BartoszyckiGoniec>
- 7) <https://www.facebook.com/NowinyPolnocne>
- 8) <https://www.facebook.com/Radio-G%C3%B3rowo-radio-kt%C3%B3re-integruje-213641622059006>
- 9) <https://www.facebook.com/RADIO-BARTOSZYCE-105730892843075>
- 10) <https://www.facebook.com/sluchy.gorowa/>